

ΣΟΦΗ
ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ
ΑΘΩΟΤΗΤΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Τα χρόνια της χαμένης αθωότητας**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Σόφη Θεοδωρίδου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θεοδωρής Πιτσιρίκος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Σόφη Θεοδωρίδου, 2016
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Kamil Akca/Trevillion Images,
Stephanie Frey /Arcangel images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2016, 20.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1431-7
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1433-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΣΟΦΗ
ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ
ΑΘΡΟΤΗΤΑΣ

*Στα αγόρια μου,
Σοφοκλή και Ορέστη*

*Οι περιστάσεις μάς ορίζουν.
Μας σπρώχνουν προς τον έναν δρόμο
ή τον άλλον και μετά μας τιμωρούν.*

Ιβάν Τουργκένιεφ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Στη θέση του Θεού

Για όλα έφταιγε ο Γκαγκάριν. Όσο το αναλογιζόταν ο Σαββίκος το ίδιο βράδυ, ώρες μετά τα συμβάντα, τόσο πειθόταν ότι αυτός ο καταραμένος Ρώσος ήταν υπεύθυνος που δεν κατάφερε να του δώσει η γυναίκα του τον πολυπόθητο γιο, καθώς και για τα υπόλοιπα συμβάντα της μέρας. Γιατί εκείνη η πτήση γύρω απ' τη Γη είχε αναστατώσει το σύμπαν, όπως ομολογούσε, το μετέπειτα διάστημα, πλήθος ανθρώπων.

Καμιά επίσημη ανακοίνωση δεν υπήρξε· απλώς, τα νέα είχαν διαδοθεί από στόμα σε στόμα, ως συνήθως. Ο ίδιος ο Σαββίκος, πλανόδιος πραγματευτής με ταλέντο να μοσχοπουλά στα κουτσομπολικά θηλυκά διάφορα χρειαζούμενα, είχε πληροφορηθεί πάραυτα όσα ακούγονταν. Μια αγελάδα –ίσως να ήταν κι αυτή που πρωτόδε τον Ρώσο κοσμοναύτη να επιστρέφει απ' το Διάστημα– φημολογούνταν ότι είχε γεννήσει ένα μοσχάρι με δυο κεφάλια, ότι τα ύδατα των θαλασσών ταράχτηκαν και σήκωσαν κάτι κύματα ψηλά όσο οι πολυκατοικίες της Νέας Υόρκης, καταπνίγοντας αρκετά παραθαλάσσια χωριά, κι ότι πολλά πουλιά είχαν πάψει να πετούν στο διάστημα της πτήσης του Γκαγκάριν κι έπεφταν με γοργούς στροβιλισμούς στο έδαφος σαν πυροβολημένα. Ακόμη, η γειτόνισά του η Ροδή ορκιζόταν ότι η γάτα της είχε γεννήσει δυο κουτάβια κι ύστερα, με την τρίχα σηκωμένη και σε κατάσταση αμόκ, όπως κάθε φορά που έβλεπε κάποιον σκύλο της γειτονιάς απ' αυτούς που συνήθιζαν να την παίρνουν στο κυνήγι, τα είχε καταπιεί αμάσητα.

«Μήτε τα κοκαλάκια τους δεν άφησε η δαιμονισμένη. Είναι

να μην αλλάξει και το φύλο του εμβρύου;» μηρούκαζε τις επόμενες μέρες το ρητορικό ερώτημα, για να δικαιολογήσει τη μοναδική, όπως ισχυριζόταν, αποτυχία της σε τέτοιου είδους προβλέψεις, αφού, τους προηγούμενους μήνες, του πιπιλούσε διαρκώς το μυαλό ότι η μυτερή κοιλιά της Λισάβ μαρτυρούσε πως θα του σκάρωνε τον γιο. Κι ο Σαββίκος, παρασυρμένος απ' τα λόγια της και με την ψυχή γεμάτη ευφροσύνη, δώσ' του και της χάριζε διάφορα απ' τιςπραμάτειες του, μεταξύ άλλων κι ένα πανάκριβο κομπινεζόν που στοίχιζε όσο τρία λίτρα λάδι.

Για να είναι δίκαιος, το έβλεπε κι ο ίδιος πως ήταν διαφορετική τούτη η εγκυμοσύνη: θα έπρεπε να είναι κανείς τυφλός για να μην αντιληφθεί ότι η κοιλιά της Λισάβ, εν αντιθέσει με τις άλλες φορές, ήταν τώρα τεράστια και μυτερή, όπως αν είχε καταπιεί κάποια απ' τις οβίδες που έσκαγαν δίπλα του στον πόλεμο πριν από σχεδόν είκοσι χρόνια. Γι' αυτό και μετά την πλήυση εγκεφάλου της Ροδής το είχε δέσει κόμπο για καλά ότι ερχόταν ο πολυπόθητος γιος. Και ίσως να εμφανιζόταν πράγματι, αν δεν τάραζε τη συμπαντική ηρεμία ο Ρώσος αστροναύτης, κουβαλώντας το τέταρτο θηλυκό στο σπιτικό του και μαζί όσα δεινά τον περίμεναν στο μέλλον, τα οποία τότε δεν μπορούσε να προβλέψει. Δεινά που δεν αφορούσαν μόνο τη δική του οικογένεια, μα δεν το γνώριζε τότε ο Σαββίκος.

Εκείνο το σημαδιακό πρωινό της δωδεκάτης Απριλίου του 1961, οπραματευτής είχε πάρει τον δρόμο για το καφενείο του Αργύρη, όπως κάθε φορά που ο καιρός δεν του επέτρεπε να βγει στο γυροβόλημα, φορώντας στο κεφάλι την τραγιάσκα για να προφυλαχτεί απ' τις χοντρές σταγόνες βροχής που ράβδιζαν κιόλας το στεγνό έδαφος. Τρίτη μέρα του Πάσχα ήταν, θα έκανε διακοπές διαρκείας όπως συνηθιζόταν στο Δημόσιο στα μουλωχτά, σαν να ήταν κι η αφεντιά του υπάλληλος, φιλοσόφησε νοερά την αναγκαστική αργία μπαίνοντας στο στενόμακρο καφενείο, όπου οι φίλοι του ήταν κιόλας κολλημένοι πάνω στο ραδιόφωνο.

«Αργησες! Έλα, και στον πλανήτη γίνονται πράματα και θάματα», του έγνεψε ο φίλος του ο Κράτης, ψηλός και ξερακιανός

σαν ρέγγα. «Ένας Ρώσος, ο Γκαγκάριν, έφυγε για το Διάστημα!»

«Άσε τις πλάκες, Κράτη, και δεν πιάνουν στους γερόλυκους, όπως εγώ. Αργύρη, τον καφέ μου! Και να 'ναι βαρύς και καϊμακλίδικος, όχι νεροζούμι όπως ο χθεσινός», πρόσταξε ο Σαββίκος τον καφετζή.

«Έχουμε άλλα πιο σοβαρά απ' τον καφέ σου τώρα», τον έκοψε αυτός ασυγκίνητος, στρογγυλοκαθισμένος κι ο ίδιος σαν θαμώνας.

Ο Σαββίκος εμπέδωσε ότι δεν του έκαναν πλάκα οι φίλοι του, μόνο ακούγοντας με τ' αυτιά του τον εκφωνητή να αναφέρεται πράγματι στην ιστορική εκείνη πτήση. Οι Ρώσοι, επιθυμώντας από τη μια να καταπλήξουν τον πλανήτη κι απ' την άλλη να μη λουστούν τα κακεντρεχή σχόλια των Δυτικών σε ενδεχόμενη αποτυχία του εγχειρήματος, κρατούσαν μυστική την προετοιμασία. Απ' τη στιγμή όμως που είχε εκτοξευτεί επιτυχώς στο Διάστημα ο κοσμοναύτης τους, τα νέα είχαν αρχίσει να κάνουν τον γύρο του κόσμου. Η πτήση του Γκαγκάριν κράτησε 89 λεπτά και 4 δευτερόλεπτα, ώπου τελικά το προσωπικό ελέγχου πτήσης, που είχε και τον έλεγχο του σκάφους εκ του μακρόθεν, να δώσει την εντολή της επιστροφής. Σύμφωνα με όσα έγιναν γνωστά στη συνέχεια, ο Γκαγκάριν δεν προσγειώθηκε μαζί με την κάψουλα, αλλά χρησιμοποίησε το εκτινασσόμενο κάθισμά του και αργότερα το αλεξίπτωτο, για να προσγειωθεί τελικά κοντά στην πόλη Τακτάροβα, όπου μάρτυρες της επιστροφής του υπήρξαν μια ηλικιωμένη, η εγγονή της κι η αγελάδα τους, η οποία ενδεχομένως γέννησε αργότερα και το δικέφαλο μوشαράκι.

Στο μεταξύ, όμως, εκείνη την ώρα η πτήση συνεχιζόταν ακόμη κι οι θαμώνες του μικρού καφενείου σχολίαζαν τα τεκταινόμενα, ενώ ο Σαββίκος άκουγε σιωπηλός, συγκλονισμένος απ' τα νέα.

«Έτσι όπως πάνε οι Ρώσοι θα πατήσουν και στο φεγγάρι μια μέρα, να μου το θυμηθείτε», προέβλεψε σε μια στιγμή ενθουσιασμένος ο Κράτης, τρίβοντας με ικανοποίηση τα χέρια.

Μην είναι κρυφοσοβιετικός; αναρωτήθηκε λοξοκοιτάζοντάς τον ο Τσίμας, γνωστό καρφί της Ασφάλειας. Ως τότε δεν είχε

δώσει ενδείξεις, μα κάποτε αποξεχνιούνταν όλοι και φανερώνονταν.

«Δεν πρέπει ο άνθρωπος να προσπαθεί να γίνει Θεός», μουρμούρισε κι ο γερο-Λάζαρος προβληματισμένος. «Είναι ύβρις να επιδιώκουν οι άθαιοι Σοβιετικοί να ανατρέψουν τη φυσική τάξη πραγμάτων. Τα πάντα εν σοφία εποίησε ο Κύριος. Αν ήθελε ο άνθρωπος να πετά, θα του 'χε δώσει φτερά, όπως στα πουλιά...»

«Και πώς θα πήγαινε μπροστά η επιστήμη, μπάρμπα, αν όλοι σκέφτονταν σαν εσένα; Πώς θ' άκουγες τώρα τι τρέχει στην άλλη άκρη της Ευρώπης, αν δεν είχε εφευρεθεί το ραδιόφωνο; Για να μην πω για τα ματογυάλια που φορείς και τη μασέλα σου. Χάρη σε τούτα βλέπεις και μασάς, ενώ ο Θεός σε ήθελε φαφούτη και μισότυφλο στα ογδόντα πέντε», ανταπάντησε απότομα ο Κράτης.

«Δεν έχει άδικο ο Λάζαρος σε όσα λέει, Κράτη, καθώς τον αποπαίρνεις», μίλησε κι ο Στράτος που πατούσε εκείνη τη μέρα τα πενήντα. «Λησιμόνησες κιόλας τις βόμβες που δέχονταν βροχή στον πόλεμο τα κεφάλια μας; Χάρη στην πρόοδο έγινε κι αυτό. Όταν ανακαλύφθηκε το αεροπλάνο, θυμάμαι ότι λέγαμε πως...»

«Πάψτε ν' ακούσουμε! Δεν άφησα μόνα τα τσιράκια στην οικοδομή για να λουσω εσάς!» γκάριξε αγριωπά ένας μπρατσωμένος μεσήλικας, κι ουδείς πλέον τόλμησε να αερολογήσει. Μόνο ο Γκαγκάριν τούς απασχόλησε κι η πτήση του, μέχρι που έφτασε η πρωτότοκη του Σαββίκου λαχανιασμένη απ' την τρεχάλα.

«Η μάνα άρχισε να κοιλοπονά. Φεύγει για την κλινική», τον πληροφόρησε σκύβοντας διακριτικά στο αυτί του, στριφογυρίζοντας συνάμα νευρικά μια τούφα μαλλιά στη λασπωμένη φούχτα της. Είχε παρατήσει το σκάλισμα του μπαξέ για να προφτάσει στον πατέρα τα μαντάτα.

«Κοιλοπονά;» αναφώνησε ο Σαββίκος, τραβώντας πάνω του την προσοχή.

Σιωπή περίεργη δέσποσε στην ομίγυρη κι εκείνος, πιάνοντας το ειρωνικό βλέμμα των άλλων, βιάστηκε ν' αναδιπλωθεί. Η αλήθεια είναι ότι καιγόταν ν' ακούσει τα της πτήσης, παράλ-

ληλα όμως λαχταρούσε να βρεθεί πλάι στη συμβία του. Καθησύχασε τον εαυτό του πως είχε χρόνο· δε χρειαζόταν να πέσει στα στόματα της αντροπαρέας ότι τον έχει βάλει στο βρακί της η Λισάβ. Στις προηγούμενες γέννες πέντε ώρες ήταν κλεισμένες με τη μαμή στην κάμαρα, μέχρι να λήξουν όλα. Κι αυτή τη φορά σε καλά χέρια, επιστημονικά, θα βρισκόταν η γυναίκα του κι όχι μιας απλής μαίας, οπότε είχε το περιθώριο να το παίξει σκληρός.

«Εντάξει, ας πάει και θα έρθω κι εγώ κάποια στιγμή, δεν αργώ», μίλησε με ύφος αδιάφορο τώρα στο κορίτσι – κι αυτό θα έκανε, πράγματι, αν δεν αποξεχνιόταν τελικά μπροστά στο ράδιο. «Είναι στο σπίτι η γιαγιά;»

«Σπίτι είναι, με την Αννέτα και τη Χαριτίνη...»

«Καλά. Πήγαινε κι έχε κι εσύ τον νου στα πιο μικρά!»

Την ίδια εκείνη ώρα η Λισάβ έκλεινε πίσω της την εξώπορτα κι αναχωρούσε για την Κλινική Θεοχαρίδη, έχοντας προηγουμένως ρίξει σ' έναν τορβά δυο αλλαξιές και την καλή της νυχτικιά, τυλίγοντας συνάμα τα μαλλιά με μια μαντίλα να φυλαχτεί απ' την ανάερη βροχή. Η μικροκαμωμένη γυναίκα με το κουρασμένο πρόσωπο και τα μεγάλα μελαγχολικά μάτια βάδιζε αργά, με το ιδιόμορφο βάδισμα που υπαγόρευαν οι αρχόμενες ωδίνες, κι ανάσανε με ανακούφιση, όταν πια φάνηκε το παλιό αρχοντικό.

Το όμορφο οικοδόμημα, χτισμένο με πέτρωμα του τοπικού λατομείου σε μπεζ απόχρωση, είχε μετατραπεί σε κλινική τον τελευταίο χρόνο, οπότε ο ιδιοκτήτης του Αλέξανδρος Θεοχαρίδης είχε εγκαταλείψει την πρωτεύουσα, το εκεί ιατρείο του και τη γυναίκα του κι είχε εγκατασταθεί στον τόπο καταγωγής της μάνας του. Η νοσταλγία από κάποια ευτυχισμένα παιδικά καλοκαίρια, η μοιχαλίδα συμβία του κι η απεκνία του είχαν ωθήσει τελικά τον μαιευτήρα σε τούτη την απόφαση, ενώ μέχρι τότε το κληρονομημένο αρχοντικό ρήμαζε παρατημένο στη μοίρα του. Τώρα πια, όμως, ο μεν πρώτος όροφος είχε μετατραπεί σε διαμέρισμα, το δε ισόγειο σε ιατρείο και κλινική παράλληλα.

Μικρή η τελευταία, διέθετε όλο κι όλο πέντε μονόκλινα δωμάτια, την αίθουσα επιτόκων, που ήταν κι ο χώρος τοκετού, τη στενόμακρη αίθουσα νεογνών και, φυσικά, το πολυτελές ιατρείο. Υπεραρκετά τα παραπάνω για τους στόχους του Θεοχαρίδη, οι υπηρεσίες του οποίου δεν απευθύνονταν στην πλέμπα αλλά στους ματσωμένους της περιοχής. Δεν είχε ανάγκη μεγάλης πελατείας, καθώς είχε μαζέψει αρκετά μαδώντας τα τελευταία χρόνια τους ευκατάστατους της πρωτεύουσας. Έτσι, τώρα, με την απογοήτευση να του δηλητηριάζει το αίμα, στερώντας του την παλιά ενεργητικότητα, αρκούσαν σε όσους λίγους ήταν σε θέση να πληρώσουν την τσουχτερή του αμοιβή και γέμιζε τον χρόνο του με διάβασμα, περιπάτους με τη συνοδεία εκλεκτών φίλων και κατ' οίκον ρεμβασμό υπό τους ήχους της αγαπημένης του κλασικής μουσικής.

Ένα κομμάτι του Μπραμς υποδέχτηκε κι εκείνη τη μέρα τη Λισάβ, μόλις διάβηκε την είσοδο. Η πόρτα του ιατρείου ήταν κλειστή, αλλά οι νότες, που έσπαγαν το φράγμα της βαριάς σκαλιστής θύρας και ξεχύνονταν παραέξω με ορμή, την οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι ο γιατρός ήταν δίχως πελατεία. Έχοντας αναλάβει την μπουγάδα της κλινικής από την πρώτη μέρα λειτουργίας της, ήταν σε θέση να γνωρίζει καλά τις συνήθειες του γυναικολόγου και των δύο νοσοκόμων, που εκ περιτροπής κάλυπταν την εικοσιτετράωρη εφημερία. Χάρη σε τούτη την ιδιότητά της, εξάλλου, της αποκλειστικής πλύστρας δηλαδή, αλλά και την απλοχεριά του Θεοχαρίδη, βρισκόταν τούτη τη στιγμή εδώ, βαριανασαίνοντας έξω απ' την καρυδένια πόρτα κι ακούγοντας την ανοίκεια σε ανθρώπους της σειράς της μελωδία.

«Λισάβ!» Η φωνή της Ευδοκίας τίναξε τη Λισάβ και στράφηκε ένοχα.

«Έφτασε η ώρα», είπε ντροπαλά εκείνη στην πενηντάχρονη νοσοκόμα.

Φάνηκε ενοχλημένη η Ευδοκία απ' την είδηση. Μέχρι το ξημέρωμα που είχε πιάσει υπηρεσία, πονόδοντος κι ένας ενοχλητικός πόνος στην πλάτη σε συντονισμένη επίθεση την είχαν κρα-

τήσει ξάγρυπνη και τώρα το ενδεχόμενο να της στερήσει το χουζούρι ο τοκετός τη δυσαρέστησε. Ιδιαίτερα όταν αναλογίστηκε πως είχε προκύψει εξαιτίας της ακατανόητης επιμονής του γιατρού να ξεγεννήσει ο ίδιος την πλύστρα τους. Δεν καταλάβαινε ο ευλογημένος πως έτσι έκανε ζημιά στη φήμη της κλινικής; Ωστόσο, υπάλληλος ήταν κι όφειλε να υπακούει στις εντολές.

«Πέρασε στον θάλαμο. Θα ενημερώσω τον γιατρό», πρόσταξε σκαιά τη Λισάβ και κατευθύνθηκε στο ιατρείο συνοφρωμένη.

Η ετοιμόγεννη υπάκουσε. Προχωρώντας στην αίθουσα επιτόκων, άφησε χάμω το ταγάρι της διστακτικά και στάθηκε να περιμένει, νοσταλγώντας ήδη τη συζυγική κλίνη, όπου είχε γεννήσει τα τρία κορίτσια της, αλλά και την Άσπα, την πρόσχαρη μαμή.

Η Ισιμήνη κοίταξε απ' το παράθυρο της κάμαράς της την γκριζωπή αχλή που βάραινε τον κήπο. Τα φρέσκα φυλλαράκια των καλλωπιστικών θάμνων και δέντρων κουβαλούσαν τις στάλες της βροχής σαν λιανοί αχθοφόροι, ενώ το λαμπερό κόκκινο των τριαντάφυλλων φάνταζε θαμπό. Η όλη εικόνα έδωσε την αίσθηση στην τριαντάχρονη γυναίκα, καθώς χάιδευε τη φουσκωμένη κοιλιά της, ότι θωρούσε το τοπίο μέσα από παλιό καθρέφτη, παραδομένο στη φθορά του χρόνου.

Έχοντας ήδη χαρίσει στον Γεράσιμο αρσενικό βλαστάρι, ώστε να μην την τρώει το άγχος σ' αυτή τη δεύτερη εγκυμοσύνη, βιαζόταν να τελειώνει με τούτο το βάρος και ν' αφοσιωθεί απερίσπαστη πια στην προώθηση της καριέρας του. Ίσως αν με είχε παντρευτεί από έρωτα... αναλογίστηκε στρέφοντας την πλάτη στη μουντή μέρα. Τούτη η σύζευξη όμως είχε γίνει για λόγους συμφέροντος απ' τη μεριά του, κι η Ισιμήνη, ερωτευμένη βαθιά μαζί του από την πρώτη στιγμή, αποδέχθηκε την πρότασή του, κι ας το μάντευε. Είχε έρθει απλώς η ίδια η συμβίωση να επιβεβαιώσει τη διαίσθησή της, γεγονός εξαιρετικά οδυνηρό. Πια όλα αυτά δε θα άφηνε τις ελπίδες της να πεθάνουν. Θα έστεκε πλάι του και θα έδινε μ' όλες της τις δυνάμεις τον

αγώνα για την πραγμάτωση των δικών του φιλοδοξιών, ελπίζοντας σε μια ελάχιστη ανταπόκριση.

Μπήκε στο μπάνιο κι έπλυνε με άφθονο νερό το πρόσωπό της στον μαρμαρίνο νιπτήρα, κοιτάζοντας έπειτα με απάθεια τα αδρά χαρακτηριστικά. Δεν ήταν όμορφη, μα είχε αρχοντική κοψιά. Ψηλό κορμί γεροδεμένο, μακρύ στεγνό πρόσωπο, μάτια καστανοπράσινα, σκούρα μαλλιά, πιασμένα συνήθως σε χαμηλό κότσο, και όμορφη πορσελάνινη επιδερμίδα.

Σαν ρόδο εγγλέζικο, έλεγε ο μακαρίτης ο πατέρας της, που όπως όλοι οι γονείς παρέβλεπε τα κουσούρια της μοναχοκόρης του.

Κι αλογομούρα όπως πολλές Εγγλέζες, σκεφτόταν συχνά με σαρκασμό και πλήρη αυτογνωσία εκείνη. Με τέτοια εμφάνιση δεν επρόκειτο ποτέ να την επιλέξει ένας τόσο γοητευτικός άντρας όπως ο Γεράσιμος, αν δεν κουκούλωναν τα μειονεκτήματα η τεράστια προίκα κι η αριστοκρατική της γενιά.

Ο πόνος τη διαπέρασε ξαφνικά, υποχρεώνοντάς τη να ρουφήξει απότομα την ανάσα. Κράτησε λίγα δευτερόλεπτα προτού σβήσει, κι η γυναίκα σκέφτηκε πως ίσως ήταν σημάδι, παρότι απέμεναν αρκετές μέρες για να κλείσει τον μήνα της. Θα ήταν φρόνιμο λοιπόν να ενημερώσει τον Γεράσιμο, προτού εκείνος φύγει.

Καθώς κατέβαινε την εσωτερική σκάλα, ακούστηκε η φωνή του πεντάχρονου γιου της, της υπηρέτριας να του απαντά και, κατόπιν, το ανοιγοκλείσιμο της κεντρικής πόρτας. Ξυπνούσε νωρίς ο μικρός κι έτσι συνόδευε τακτικά τη Βαΐτσα στην ημερήσια έξοδό της για ψώνια, ασχολία που γενικώς τον ξετρέλαινε, αφού επέστρεφε με χούφτες γεμάτες καραμέλες και μάγουλα ξαναμιμμένα από χαδιάρικα τοιμπήματα.

Στην ησυχία που ακολούθησε, οι φωνές του συζύγου και του πεθερού της έφτασαν στ' αυτιά της κι η Ισμήνη κατευθύνθηκε στο γραφείο απ' όπου έρχονταν.

«Έτσι βροχερή ήταν η μέρα, όταν ξεκινήσαμε να σκάβουμε στον Μεγάλο Πόλεμο τα χαρακώματα. Αμάθητοι οι λαπάδες της πρωτεύουσας –είχα αρκετούς από δαύτους στον λόγο–, έπιασαν

να κλαίνε σαν άναψαν οι φούχτες απ' το στειλιάρι. «Πάρτε τα εσείς, ωρέ», φώναξα στα χωριατόπαιδα. «Ετούτοι είναι μονάχα για ταγκό και...»»

«Πατέρα, βιάζομαι», έκοψε ανυπόμονα τον στρατηγό ο Γεράσιμος, ανοιγοκλείνοντας συρτάρια και μαζεύοντας με φούρια έγγραφα. Του είχε διηγηθεί χιλιάδες φορές ο γέρος τις περιπέτειές του απ' τους δύο πολέμους, μα φυραίνει φαίνεται κάποτε ο νους του ανθρώπου και δε νογιά πως επαναλαμβάνεται.

Το βλέμμα του εβδομηντάχρονου σαν να υγράνθηκε. «Βιάζεσαι... πάντα βιάζεσαι εσύ», μουρμούρισε.

«Μόνο είκοσι τέσσερις ώρες έχει το εικοσιτετράωρο. Αν δεν τις κυνηγήσω, δεν πρόκειται ποτέ να πετύχω τους στόχους μου, το ξέρεις καλά», απάντησε απότομα ο γιος του. Δεν ήταν απ' τους τυχερούς ο Γεράσιμος να έχει καταγωγή από τζάκι, για να προσεγγίσει αβίαστα τις κάστες εξουσίας. Θα έκανε όμως τα πάντα για να βρεθεί κάποτε ο δικός του γιος σε ευνοϊκή θέση. «Εσύ δε με συμβούλευες πάντα να βάζω στόχους;»

«Εγώ... Τι στόχους όμως!» σχεδόν μονολόγησε ο ηλικιωμένος και πήγε και στάθηκε μπροστά στην ψηλή μπαλκονόπορτα, όπου απέμεινε να απενίξει μαραμένος το υγρό τοπίο.

«Καλημέρα, πατέρα. Καλημέρα, Γεράσιμε. Θα έχεις τον νου σου σήμερα; Μάλλον ζυγώνει η ώρα», εκμεταλλεύτηκε την παύση και μίλησε απ' το κατώφλι η Ισμήνη.

Τα χέρια του άντρα έμειναν ακίνητα πάνω στον χαρτοφύλακα, καθώς ύψωνε το μαυρομάλλικο κεφάλι του. «Σήμερα;» έκανε ανυπόμονα.

«Σήμερα», απάντησε εκείνη σταθερά. Τα βρέφη δεν πισωγύριζαν κατά βούληση, ας το χώνευε ο Γεράσιμος.

«Εντάξει. Πάρε τηλέφωνο, λοιπόν, αν κάτι προκύψει. Αν και καλό θα ήταν να κάνεις λάθος. Είμαι πηγμένος όλη μέρα». Θα συναντούσε τον Γραμματικάκη σε λίγες ώρες και τούτη η συνάντηση θα καθόριζε το πολιτικό του μέλλον.

Έφυγε δίχως να τους χαιρετήσει, χαμένος κιόλας στα δικολαβίστικα κιτάπια του και τα οράματά του για εξουσία και βου-

λευτιλίγια. Η Ισιμήνη έπνιξε έναν στεναγμό και πλησίασε τον ηλικιωμένο, νιώθοντας οίκτο και για τους δυο. Σε παρόμοια μοίρα βρισκονταν με τον πρώην στρατιωτικό, να προσδοκούν ο ίδιος άνθρωπος να τους αφιερώσει λίγο χρόνο.

«Ελάτε, πατέρα. Πάμε να πάρουμε μαζί το πρωινό και να μου μιλήσετε για τα χαρακώματα. Είναι τόσο ενδιαφέρουσες πάντα οι αφηγήσεις σας! Πρέπει να ήταν φοβερά εκείνα τα χρόνια...» μίλησε παρασέροντας ταυτόχρονα τον άντρα στη μικρή τραπεζαρία, παρόλο που τα είχε χιλιοακουσμένα όλα κι αυτή.

Έκανε πως τσιμπολογά από το πλούσιο πρωινό που είχε στρώσει η Βαΐτσα, πίνοντας συνάμα μικρές γουλιές από το τσάι της, κι ο ηλικιωμένος είχε ξεκινήσει να αφηγείται ενθουσιωδώς τη Μάχη του Σκρα, που είχε κρίνει και την έκβαση του πολέμου κατά την άποψή του, όταν ο πόνος επέστρεψε και πάλι. Η Ισιμήνη γλώμιασε κι έσφιξε τα μπράτσα της καρέκλας της.

Ο στρατηγός, βαθμός που του απένειμαν η ακούσια αποστρατεία κι ο Παπάγος πριν από χρόνια, άφησε στη μέση την αφήγηση.

«Είσαι καλά, παιδί μου;»

«Η αλήθεια είναι, πατέρα, ότι πρέπει να επισκεφθώ τον γυναικολόγο», του ομολόγησε ήρεμα.

Στάθηκε αμήχανος ο ηλικιωμένος. Είχε φάει τους πολέμους με το κουτάλι, μα σε κάτι τέτοια ήταν απαίδευτος σαν δεκαοχτάχρονο παλικάρι. Μόνη είχε γεννήσει πριν από τριάντα τόσα χρόνια τα δυο παιδιά τους η μακαρίτισσα η γυναίκα του, καθώς ο ίδιος έδινε αλλού τις μάχες του.

«Να ειδοποιήσεις τον Γεράσιμο...»

«Καλύτερα όχι ακόμη. Τον είδατε· τρέχει και δε φτάνει. Ας με δει πρώτα ο γιατρός και βλέπουμε», αποφάσισε η Ισιμήνη αποφεύγοντας το βλέμμα του.

«Είσαι καλό παιδί», μουρμούρισε ο στρατηγός και σηκώθηκε κουμπώνοντας ασυναίσθητα το σακάκι του. Ξεγελιόταν ακόμη κάποιες φορές και νόμιζε πως φορούσε την κλειδωμένη πλέον στην ντουλάπα στολή του. «Εμπρός, λοιπόν, θα σε συνοδεύσω

προσωπικά μέχρι εκεί», δήλωσε βροντερά, πικαρισμένος με τον γιο του που έβαζε συχνά λάθος προτεραιότητες.

«Δεν υπάρχει λόγος, πατέρα. Δυο βήματα είναι η κλινική, θα τα καταφέρω και μόνη», προσπάθησε να τον αποτρέψει η Ισμήνη.

«Είπα και ελάλησα!» πήρε το ύφος με το οποίο έδινε άλλοτε εντολές στους υφισταμένους του ο Ανδρόνικος Παπαστεργίου κι η νύφη του αναγκάστηκε να ενδώσει.

Ο Σωφρόνης φίλησε απαλά τα χείλη της κοιμισμένης γυναίκας του. Έμοιαζε με άγγελο η Μυρσίνη με τα πλούσια καστανοκόκκινα μαλλιά λυτά στο μαξιλάρι και τα λευκά της μπρόστα ανασηκωμένα πάνω του. Κάτω απ' το σκέπασμα η κοιλιά της μόλις που διακρινόταν, κι ας έμπαινε ήδη στον ένατο. Αντιφατικά συναισθήματα τον πλημμύρισαν και πάλι, κι αγωνίστηκε να τα πνίξει.

«Φεύγω, κορίτσι μου», ψιθύρισε.

Του απάντησε μ' ένα απαλό μουρμούρισμα κι ύστερα τα λεπτά της χέρια κλείδωσαν στον λαιμό του.

«Θ' αργήσεις;» Τα καστανά της μάτια μόλις που μισάνοιξαν.

«Μάλλον. Χουζούρεψε εσύ. Όλα εντάξει;»

«Εντάξει, αγάπη μου», ψιθύρισε νυσταγμένα η Μυρσίνη.

«Αν νιώσεις το παραμικρό...»

«Ξέρω... ξέρω. Να επισκεφθώ τον γιατρό.»

«Δε θα του πληρώσουμε άδικα μια περιουσία.»

Η εικοσιεξάχρονη κοπέλα ανακάθισε πια στο κρεβάτι, στρώνοντας πίσω τα μπερδεμένα της μαλλιά. «Σου είπα ότι δεν έπρεπε. Και το νοσοκομείο...»

«Μη λες ανοησίες! Υποσχέθηκα πως θα σ' αγαπώ και θα σε φροντίζω και θα το κάνω με τον καλύτερο τρόπο.»

«Το ξέρω και σ' ευχαριστώ». Η Μυρσίνη χαμήλωσε το βλέμμα. «Όμως, Σωφρόνη μου, τις οικονομίες μιας ολόκληρης χρονιάς θα μας στοιχίσει η γέννα. Θα ήμουν μια χαρά κι εκεί...»

«Τα είπαμε αυτά, τα συζητήσαμε», έκοψε την κουβέντα, χαϊ-

δεύοντας τα μαλλιά της. Το μικρό τους νοσοκομείο ήταν άθλιο, παρ' όλα αυτά δε θα αποφάσιζε εύκολα να διαθέσει το διόλου ευκαταφρόνητο ποσό της γέννας, αν δεν έβλεπε μια μέρα τη σύζυγο του άλλου ν' αφήνει την κλινική. Κάτι που βέβαια δεν επρόκειτο ποτέ να ομολογήσει στη Μυρσίνη.

Βγήκε απ' το δωμάτιο σφίγγοντας τις γροθιές με λύσσα, όπως κάθε φορά που αναλογιζόταν εκείνον. Πίσω στην κρεβατοκάμαρα η κοπέλα ξάπλωσε στα αφράτα μαξιλάρια με τα χέρια προσκεφάλι, προσπαθώντας να πείσει τον εαυτό της ότι έπειτα από τόσες αναποδιές κι ατυχίες είχε φανεί τυχερή στη ζωή της. Είχε έναν νοικοκύρη άντρα που την αγαπούσε και τον αγαπούσε, δικό τους σπιτικό, την ταβέρνα στο ισόγειο να βγάζουν τον επιούσιο, και σε λίγο την οικογένειά τους θα συμπλήρωνε η παρουσία ενός παιδιού.

Την πήρε πάλι για λίγο ο ύπνος. Όταν πια ξύπνησε η Μυρσίνη, ήταν περασμένες εννιά κι η βροχή νότιζε απαλά το χώμα. Άνοιξε τα παράθυρα, μυρίζοντας με αγαλλίαση την ευωδιά της βρεγμένης γης, και ξεκίνησε με το πάσο της τα καθημερινά. Θα αργούσε ο Σωφρόνης, όπως κάθε Τρίτη που ψώνιζε για το μαγαζί. Θα ρρρείς και ξεδιάλεγε κάθε φυλλαράκι ζαζαβατικού ξεχωριστά κι ανίχνευε μ' έναν μυστήριο στην ίδια τρόπο ποιο κρέας είναι κατάλληλο για τους πελάτες του και ποιο σκληρό σαν σόλα.

«Για σκύλους!» έλεγε περιφρονητικά στους προμηθευτές του, πετώντας παράμερα φαινομενικά άψογα κομμάτια. «Κι οι πελάτες μου δεν είναι σκύλοι. Κι ούτε πρόκειται να χαλάσω τη φήμη της ταβέρνας μου για να βγάλω δυο δεκάρες παραπάνω, χωνέψτε το. Γι' αυτό σ' εμένα θα δίνετε ό,τι καλύτερο έχετε...» συμπλήρωνε. «Είναι υψηλή τέχνη η μαγειρική, μάτια μου», έλεγε άλλοτε στη Μυρσίνη, καθώς μαγείρευε, αφού δική του δουλειά ήταν απ' την αρχή του έγγαμου βίου τους το μαγείρεμα.

«Μα δε φοβάσαι πως θα βγάλεις φήμη γυναικωτού;» τον πείραζε εκείνη εκ του ασφαλούς. Μόνο για τέτοιος δεν έδειχνε ο μελαχρινός και γεροδεμένος σύζυγός της. «Άλλο η μαγειρική στην ταβέρνα κι άλλο στην κουζίνα του σπιτιού μας».

«Δεν είναι οι ασχολίες που σε κάνουν θηλυπρεπή, δεν έχω τέτοιες προκαταλήψεις. Ύστερα, αν με κατηγορήσουν, θα φωνάξω εσένα να τους διαβεβαιώσεις για το αντίθετο», της χαμογέλουσε εκείνος κόβοντας μαϊντανό και τσιγαρίζοντας με επιδέξιες κινήσεις το κρεμμύδι κι η Μυρσίνη γέλουσε με την ψυχή της.

Ξεχείλιζε ανδρισμό ο Σωφρόνης και το πάθος θέριευε ανάμεσα τους κάθε που την άγγιζε, δείχνοντας, ευτυχώς, να έχει ξεχάσει το παρελθόν ολότελα, όπως της είχε υποσχεθεί.

Είδε το αίμα στο εσώρουχο μπαίνοντας στο μικρό μπάνιο. Μια στάλα μόνο σαν ρουμπίνι. Στάθηκε αναποφάσιστη με την καρδιά να πεταρίζει από φόβο και προσμονή. Ήταν νωρίς, αλλά ποτέ δεν ήξερες με τα γεννητούρια. Και το αίμα ήταν ένα απ' τα σημάδια που της είχε επισημάνει ο Θεοχαρίδης. Θα αργούσε λογικά ο άντρας της· ίσως έπινε μάλιστα τον καφέ του στο καφενείο πλάι στον σταθμό όπως του άρεσε, αν συναντούσε κάποιον της παρέας, πριν πάρει τον δρόμο του γυρισμού. Να τον περίμενε ή να πήγαινε μονάχη αφήνοντάς του ένα σημείωμα;

Ο πόνος στη μέση, σταθερός και επίμονος το επόμενο μισάωρο, την ώθησαν λίγο αργότερα στην έξοδο με το γαλάζιο αδιάβροχο πάνω απ' το φόρεμα, τη μικρή βαλίτσα στο ένα χέρι και την τεράστια ομπρέλα στο άλλο.

Καθώς βάδιζε αποφασιστικά μέσα στο ψιλόβροχο, θυμήθηκε την πρώτη επίσκεψη στην κλινική πριν από έξι μήνες και το πικάπ του γιατρού στη μαονένια κονσόλα να παίζει εκείνη τη μαγευτική μουσική. Είχε κινηθεί ο Θεοχαρίδης να τη σταματήσει μόλις τους πέρασε η νοσοκόμα στο ιατρείο, η Μυρσίνη όμως τον είχε αποτρέψει.

«Αφήστε τη, γιατρέ, σας παρακαλώ. Είναι υπέροχη», τον είχε παρακαλέσει κι εκείνος, ρίχνοντάς της μια ξαφνιασμένη ματιά, συγκατένευσε και χαμήλωσε μονάχα την ένταση.

«Βιβάλντι», πέταξε το άγνωστο όνομα, προτού αρχίσει να τη ρωτά όσα θεωρούσε απαραίτητα για να συμπληρωθεί η καρτέλα της, ενώ ο Σωφρόνης παρακολουθούσε αμήχανος. Ήταν κι η μοναδική φορά που την είχε συνοδέψει τις υπόλοιπες επισκε-

πτόταν τον μαιευτήρα μονάχη στην ημερομηνία που της όριζε.

Αυτή τη φορά η μουσική του Μπραμς την υποδέχθηκε διαβαίνοντας το κατώφλι.

«Βγάλε το εσώρουχο και άνοιξε τα πόδια σου».

Η προτροπή έφερε σε αμηχανία τη Λισάβ, που ξάπλωνε με τη νυχτικιά στο ένα από τα δύο κρεβάτια επιτόκων.

«Ξέρετε, γιατρέ, κανένας άντρας δε με έχει δει γυμνή πέρα απ' τον δικό μου».

«Δεν είμαι άντρας, καλή μου, τούτη τη στιγμή. Είμαι γιατρός. Εντάξει, θα ριζώ πάνω σου ένα ύφασμα. Ευδοκία!» πρόσταξε.

Η νοσοκόμα έσπευσε ν' ανταποκριθεί ράθυμα στο κάλεσμά του. Έξω η μουσική συνέχιζε, αφού κανένας δεν είχε προνοήσει να την κλείσει. Σιγομουρμούρισε τον σκοπό ο άντρας, ενώ συνάμα ψαχούλευε στα τυφλά την κατακόκκινη Λισάβ.

«Από πού είναι το Λισάβ;» θυμήθηκε ξάφνου να ρωτήσει.

«Από το Ελισάβετ», του απάντησε σιγανά.

«Α, Ελισάβετ! Η μητέρα του Ιωάννη του Βαφτιστή. Πιστεύεις στον Θεό, Ελισάβετ;»

Εκείνη βόγκηξε ελαφρώς, καθώς συγκατένευε. «Ναι», παραδέχθηκε μετά βραχνά.

«Κι οι Εβραίοι πιστεύουν, μα σε έναν ολόδικό τους Θεό. Έναν Θεό από αυτούς γι' αυτούς. Ίσως κι ο λόγος που απαρνήθηκαν τον Ιησού να είναι επειδή αποδέχθηκε τους *Εθνικούς*, όπως ονόμαζαν όλους εμάς. Κι ίσως αυτή είναι η τιμωρία τους, καθώς ακόμη προσμένουν τον Μεσσία – και θα τον προσμένουν αιωνίως κατά τα φαινόμενα, αφού δεν παραδέχονται πως ήρθε ήδη. Δεν αργούμε· σε λίγο θα κρατάς αγκαλιά το... πόσα παιδιά είπαμε έχεις;»

«Τρία κορίτσια... Γιατρέ, λέτε αυτό να είναι αγόρι;»

«Ποιος ξέρει; Υπομονή, όμως, σε λίγη ώρα θα γνωρίζουμε», απέφυγε την πρόβλεψη ο γυναικολόγος και την ίδια στιγμή φωνές ακούστηκαν στον διάδρομο.

«Τι διάολο! Έρημο είναι τούτο το μέρος;» βρυχήθηκε απ' έξω η αντρική φωνή κι ο γιατρός έσπευσε να αφήσει την αίθουσα, δίνοντας πρώτα εντολή στην Ευδοκία να ετοιμάσει την επίτοκο.

«Κύριε!» χαιρέτησε με ένα νεύμα τον ηλικιωμένο στρατηγό και στράφηκε στην Ισμήνη. «Τι συμβαίνει, κυρία Παπαστεργίου;»

«Έχω κάποια πονάκια, γιατρέ, και σκέφτηκα να έρθω καλού κακού», μουρμούρισε απολογητικά εκείνη.

«Και ορθώς πράξατε», επιδοκίμασε ο μαιευτήρας, περνώντας για εξέταση την Ισμήνη κι αφήνοντας τον αμύχανο στρατηγό ολομόναχο στον διάδρομο.

Δεν έμοιαζε με κλινική τούτο το μέρος, αποφάσισε. Περισσότερο σ' εκείνα τα αναθεματισμένα κλαμπ έτεινε, που συνήθιζαν να συχνάζουν οι ανεπρόκοποι νέοι, με τούτη τη δυνατή μουσική που σε βομβάρδιζε σαν τερέτισμα πολυβόλου. *Μόδες των καιρών*, σκέφτηκε περιφρονητικά και λίγο αργότερα, όταν εμφανίστηκε και πάλι ο γιατρός συμβουλευόντάς τον να ενημερώσει τάχιστα τον γιο του πως η κυρία Παπαστεργίου θα γεννούσε σύντομα, εγκατέλειψε με μεγάλη ευχαρίστηση το οίκημα.

Ο Θεοχαρίδης περίμενε να κλείσει πρώτα η εξώπορτα κι ύστερα μίλησε στη νοσοκόμα που είχε σταθεί στο μεταξύ δίπλα του.

«Έπεσε μπόλιξη δουλειά σήμερα», σχολίασε κοιτάζοντας αφηρημένα έξω. Του χαλούσε τη μέρα τούτη η διπλή γέννα, μα έλπιζε να τις ξεπετάξει σύντομα, ώστε να προλάβει τον καθημερινό του περίπατο πλάι στο ποτάμι. Αρκεί να μη δυνάμωνα η βροχή.

«Τη μια σιμά στην άλλη θα τις έχουμε, γιατρέ;» ρώτησε κουρασμένα η Ευδοκία. Ο πόνος στην πλάτη την πέθαινε κι αποφάσισε να πάρει δυο επιπλέον καλμαλίνες, μήπως και τον γλυκάνει.

«Γιατί όχι;» ανασήκωσε τους ώμους ο άντρας. «Άνθρωποι είναι κι οι δυο τους. Έλα, πάμε κι έχουμε δουλειά», πρόσταξε κι επέστρεψε βιαστικά πλάι στις επίτοκες.

Η νοσοκόμα πίσω του κούνησε το κεφάλι. «Αν μάθει ο Πα-

παστεργίου ότι είχες τη γυναίκα του πλάι στην πλύστρα...» μουρμούρισε σκυθρωπή και βιάστηκε να χωθεί στην κουζίνα να καταπιεί τα μαγικά παυσίπονα. Με την ευκαιρία σωριάστηκε στη μοναδική καρέκλα, ξεκλέβοντας αυτοβούλως και λίγη ξεκούραση.

Μέσα στον θάλαμο η Λισάβ λαχάνιαζε. Έξω η ψιχάλα είχε μετατραπεί σε κανονική βροχή. Την έβλεπε να κυλά στα τζάμια. Στο διπλανό κρεβάτι η Ισμήνη μούγκριζε κι έσφιγγε στις απαλές παλάμες της τα σεντόνια που είχαν λευκάνει τα ταλαιπωρημένα χέρια της πλύστρας, με τον γιατρό σκυμμένο στα ανοιχτά της πόδια. Αίφνης η εξώπορτα έκλεισε πάλι δυνατά, τινάζοντας τον όρθιο. Δευτερόλεπτα αργότερα, η Μυρσίνη με γάμπες μουσκεμένες απ' τη βροχή ήρθε και στάθηκε στην ορθάνοιχτη πόρτα του θαλάμου.

Αν είναι δυνατόν! σκέφτηκε ο Θεοχαρίδης. Συνεννοημένα ήταν τα βρέφη να καταφθάσουν μαζί;

«Γιατρέ!» αγκομάχησε η κοπέλα. «Μου παρουσιάστηκε αίμα. Κι όπως ερχόμουν...» Αφησε ένα βογκητό, πετώντας κατάχαμα ομπρέλα και βαλιτσάκι, και γονάτισε βαστώντας την κοιλιά, ενώ εκείνος έτρεχε τρομαγμένος να τη στηρίξει.

«Ευδοκία! Βοήθησέ με να τη βάλουμε στο κρεβάτι!» ούρλιαξε.

«Πού, γιατρέ; Δεν υπάρχει ελεύθερο κρεβάτι», παρατήρησε η νοσοκόμα, που είχε αφήσει βαρυγκομώντας την καρέκλα της στον βρόντο της εξωτερικής πόρτας.

«Θα την ακουμπήσουμε δίπλα στη Λισάβ. Κυρία Διγένογλου! Μ' ακούτε;» Ο Θεοχαρίδης ενώ μιλούσε έδινε μικρά μαπατσάκια στη Μυρσίνη, που φαινόταν να έχει χάσει τις αισθήσεις της.

Η Λισάβ τραβήχτηκε παραμέσα, κάνοντας χώρο στην όμορφη κοπέλα, ενώ γιατρός και νοσοκόμα την κουβαλούσαν πλάι της.

«Έλα, κορίτσι μου, και με κοψοχόλιασες», μουρμούρισε ο άντρας ανακουφισμένος, καθώς τα βλέφαρα της νεοφερμένης τρεμόπαιζαν και βιάστηκε να την ακροαστεί.

Όταν ησύχασε πως η λιγοθυμία οφειλόταν σε κρίση πανικού, πρόσταξε τη νοσοκόμα να τον βοηθήσει στην εξέταση.

«Τάλιρο», την ενημέρωσε συνοφρωμένος. Θα γεννούσε σύντομα κι αυτή, παρότι πρωτάρα. Έριξε το προβληματισμένο του βλέμμα στην Ισμήνη, που άφηνε μικρά κοφτά αγκομαχητά, κι έπειτα στη Λισάβ. Εξακολουθούσε να λαχανιάζει ήσυχα πλάι στη Διγένογλου, για να αντέξει τους πόνους. Η κατάσταση θύμιζε τον πανζουρλισμό της πρωτεύουσας, εκεί όμως είχε και δυο τρεις ικανότητες μαίες να τον βοηθούν κι όχι μια νοσοκόμα, που αυτή ειδικά τη μέρα έδειχνε να ονειροβατεί. «Δε βάζω στοίχημα ποια θα γεννήσει πρώτη», μονολόγησε νιώθοντας να πνίγεται.

Έδωσε εντολή στην Ευδοκία να ετοιμάσει και την τρίτη επίτοκο κι αποσύρθηκε στο γραφείο του να πάρει δύναμη απ' την αγαπημένη του μουσική, προτού αναλάβει δράση. Άλλαξε δίσκο κι αφέθηκε για λίγο στην πολυθρόνα μπροστά στην μπαλκονόπορτα να παρακολουθεί το κύλισμα της βροχής στα τζάμια. Έπειτα το πικάπ σίγησε –σε λίγο θα κατέφθαναν οι ανήσυχοι σύζυγοι των επιτόκων και δεν ήταν πρόπον να τους υποδεχθεί η Σερενάτα του Σούμπερτ– κι ο Θεοχαρίδης ξαναμπήκε στην αίθουσα.

Εκεί, μετέφεραν με τη νοσοκόμα τη Λισάβ σ' ένα ράντσο που ανέσυραν απ' την αποθήκη –κι η απλοχεριά είχε τα όριά της–, αφήνοντας μονάχη στο κρεβάτι τη Μυρσίνη, κι ο γιατρός άρχισε να πηγαίνει σαν εκκρεμές από τη μια ετοιμόγεννη στην άλλη, ενώ η μπαϊλντισμένη Ευδοκία τού κουβαλούσε το σκαμπό τρεκλίζοντας. Ένωθε τα μάτια της θολά και το στομάχι της την τρέλαινε. Είχε περάσει ο πονόδοντας, ο πόνος όμως στην πλάτη τη μαχαίρωνε. Το μόνο που λαχταρούσε ήταν να ξαπλώσει σ' ένα κρεβάτι, να τεντώσει το κορμί και να κλείσει τα μάτια. Προς το παρόν, όμως, κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο.

Τελειώνετε! πρόσταξε τις ετοιμόγεννες.

Πρώτη υπάκουσε στις νοερές της προσταγές και ξεμύτισε η κόρη της Ισμήνης και του Γεράσιμου, κι ήταν ευτύχημα αυτό. Θα πρόφταναν να την τακτοποιήσουν στο καλύτερο μονόκλινό τους, μέχρι να καταφθάσει ο σύζυγος, ο οποίος ασφαλώς θα άφριζε, αν αντιλαμβανόταν την ολιγόωρη συγκατοίκηση της

συμβίας του με την πλύστρα. «Κορίτσι», ανακοίνωσε ο γιατρός, απιθώνοντας το ματωμένο βρέφος στα χέρια της Ευδοκίας.

Η νοσοκόμα αποχώρησε να περιποιηθεί το νεογέννητο κι εκείνος χορήγησε λίγη μορφίνη στη λεχώνα κι ετοιμάστηκε να ολοκληρώσει τη διαδικασία της συρραφής, όταν ακούστηκε η αγωνιώδης κραυγή της Μυρσίνης. «Γιατρέ!»

Έτρεξε δίπλα της κι η στυφή γεύση του φόβου πλημμύρισε το στόμα του αντικρίζοντας τα ματωμένα σεντόνια. «Ευδοκία!» ούρλιαξε αλλόφρων κι η νοσοκόμα έτρεξε τρομαγμένη πλάι του.

Πέρασε το επόμενο μισάωρο ο μαιευτήρας παλεύοντας να σταματήσει την αιμορραγία και να σώσει μητέρα και νεογνό. Όταν πια κράτησε το δεύτερο κοριτσάκι εκείνης της μέρας στα χέρια, η ανακούφιση του έλυσε τα γόνατα. Άφησε το μωρό στα χέρια της ζαλισμένης Ευδοκίας και σκούπισε με το λερωμένο μανίκι τους κόμπους ιδρώτα, χοντρούς σαν τροφαντά ρεβίθια, που κάλυπταν το μέτωπό του. Δίπλα η Λισάβ μούγκρισε.

«Δεν αντέχω άλλο», βόγκηξε η δύστυχη. Πρώτη φορά την είχε ταλαιπωρήσει τόσο παιδί. Οι πόνοι αφόρητοι, λες και τη χώριζαν στα δύο, μα έκανε υπομονή βλέποντας τον αγώνα του γιατρού με την κοπέλα. Για να παρηγορηθεί, ενώ συνάμα μούγκριζε σαν σφαχτάρι, επανέλαβε μέσα της πως θα 'ναι αγόρι το μωρό. Προφανώς, τα αρσενικά παίδευαν τις γυναίκες απ' την κοιλιά της μάνας τους.

Ο Θεοχαρίδης έσκυψε πάνω της. Την είχε λησμονήσει τούτη τη δόλια. «Ευδοκία!» κάλεσε πάλι τη βοηθό του, και λίγα λεπτά αργότερα το τέταρτο παιδί του Σαββίκου και της Λισάβ σπαρτάρησε στα χέρια του.

«Κορίτσι, καλή μου», φανέρωσε στη λεχώνα. Εκείνη έγειρε το κεφάλι στο πλάι και τα μάτια της γέμισαν δάκρυα. «Έλα, μην κάνεις έτσι. Γερό παιδί είναι· αυτό έχει σημασία», μουρμούρισε συμπονετικά ο γιατρός, ακουμπώντας το νεογέννητο στα χέρια της νοσοκόμας. «Τελείωνε με τα νεογνά κι έλα να τις τακτοποιήσουμε, πριν φθάσουν οι περήφανοι πατεράδες», την πρόσταξε.

Οι άλλες δυο είχαν ήδη βυθιστεί στην υπέροχη ανυπαρξία

του ναρκωτικού κι ο γιατρός αποφάσισε να χορηγήσει και στη Λισάβ λίγη μορφίνη. Δεν τη χρειαζόταν στην πραγματικότητα η γυναίκα: είχε φαρδιά λεκάνη, δυο ράμματα μονάχα θα της έκανε, μα όπως τον έτυπτε η συνείδησή του που την είχε εκτοπίσει στο ράντισο, επέλεξε γενναιόδωρα να της προσφέρει προσωρινή λησμονιά απ' την απογοήτευση που της προξένησε η άφιξη της τέταρτης κόρης.

Είχε μόλις φροντίσει κάθε εκκρεμότητα ο μαιευτήρας, όταν ακούστηκε η αντρική φωνή. Αναστέναξε απαυδισμένος, βρίζοντας νοερά τη βραδυκίνητη Ευδοκία, και βγήκε στον διάδρομο να συναντήσει τον πρώτο σύζυγο, νιώθοντας κατάκοπος από κούραση αλλά και υπερένταση.

Ευτυχώς, ήταν ο Διγένογλου κι όχι ο Παπαστεργίου.

«Η γυναίκα μου! Πού είναι η γυναίκα μου, γιατρέ;» φώναξε στάζοντας κυριολεκτικά από νερά ο Σωφρόνης, που πάνω στη βιάση του είχε λησμονήσει βροχή και αλεξιβρόχια.

«Ησυχάστε. Πήγαν όλα καλά τελικά», τον καθησύχασε αυτός, ανατριχιάζοντας στη σκέψη μιας άλλης, μακάβριας ανακοίνωσης που παρά τρίχα είχε αποτραπεί.

«Ήταν τόσο ξαφνικό! Μόλις μπήκε στον μήνα της, έτσι δεν είναι;» ρώτησε ο Σωφρόνης εναγώνια, ενώ από το βάθος του διαδρόμου και την αίθουσα νεογνών σιγανοί κλαυθμοί σαν νιαουρίσματα συνόδευαν τον διάλογό του με τον γιατρό, μαζί με κάποια αναπάντεχα κρεσέντα.

Του χτύπησε την πλάτη καθησυχαστικά ο Θεοχαρίδης. «Έτσι είναι η ζωή, γεμάτη αναπάντεχα. Ευτυχώς, κύριε Διγένογλου, που είχε την προνοητικότητα η σύζυγός σας να έρθει αμέσως κι έτσι όλα εξελίχθηκαν ομαλά, γιατί δε σας κρύβω πως λίγο έλειψε...»

«Λίγο έλειψε...»

Η φωνή και τα πόδια του Σωφρόνη λύγισαν ταυτόχρονα. Αφέθηκε να πέσει σε μια από τις πολυθρόνες του διαδρόμου, που ήταν συνάμα και αίθουσα αναμονής, σπρώχνοντας απ' το φαρδύ του μέτωπο τα υγραμένα του μαλλιά. Αν της είχε συμβεί το παραμικρό, θα ευθυνόταν μόνο ο ίδιος κι οι υποψίες του

που δεν έλεγαν να σβηστούν. Ύψωσε κάποτε τα σκούρα του μάτια ταραγμένος.

«Πού είναι τώρα;»

«Κάντε λίγη υπομονή μέχρι να την τακτοποιήσουμε στο δωμάτιό της και μετά μπορείτε να τη δείτε για λίγα λεπτά, παρότι θα εξακολουθεί να βρίσκεται υπό την επήρεια της νάρκωσης».

«Και το παιδί;» θυμήθηκε να ρωτήσει επιτέλους ο Σωφρόνης.

Δεν πρόλαβε να του απαντήσει ο μαιευτήρας και η εξώπορτα άνοιξε πάλι απότομα. Στο κατώφλι τούτη τη φορά εμφανίστηκε ο Γεράσιμος, ψηλός κι επιβλητικός μέσα στο γκριζό κοστούμι του, κουβαλώντας ελάχιστες στάλες βροχής στη ρεπούμπλικά του χάρη στην παρκαρισμένη μπροστά στην είσοδο *Μερσεντές*.

Τα μάτια του Σωφρόνη αγρίεψαν και τινάχτηκε όρθιος, σφίγγοντας τα χέρια σε γροθιές. Πάλεψε να συγκρατηθεί, να μην τις κατεβάσει πάνω στον άλλο όπως ποθούσε, κι έστρεψε το κεφάλι επιδεικτικά στην αντίθετη κατεύθυνση.

Έδειξε να ταράζεται για μια στιγμή κι ο δικηγόρος βλέποντάς τον, μα ανέκτησε σχεδόν αμέσως την αυτοκυριαρχία του.

«Λοιπόν, ελπίζω να μη με κουβαλήσατε αδικώς, γιατρέ. Υποχρεώθηκα να συντομεύσω μια άκρως σημαντική συνάντηση», είπε σχεδόν επιτιμητικά στον μαιευτήρα.

«Εσείς θα κρίνετε, αν και αργήσατε, σαφώς, κύριε Παπαστεργίου. Έχουν περάσει τρεις ώρες απ' τη στιγμή που η σύζυγός σας έφτασε εδώ και συμβούλευσα τον στρατηγό πατέρα σας να σας καλέσει», στηλίτευσε την καθυστέρησή του κι ο γιατρός, προσθέτοντας: «Σας πληροφορώ λοιπόν ότι έχει ήδη γεννήσει».

«Ωραία. Επομένως, μπορώ να την επισκεφθώ και κατόπι να αποχωρήσω, μια κι όλα έβησαν καλώς...»

«Ασφαλώς! Αμέσως μόλις την τακτοποιήσουμε στο δωμάτιό της, όπως και την κυρία Διγένογλου. Όμως... δεν ενδιαφέρεστε να μάθετε το φύλο του παιδιού σας;» έσιμξαν αποδοκιμαστικά τα φρύδια του επιστήμονα.

«Έχω έναν γιο, όπως ήδη γνωρίζετε, και με τούτη την έννοια άρρεν ή θήλυ μού είναι πραγματικά αδιάφορο. Ωστόσο, πεί...»

«Δεν ξέρω αν το πρόσεξες, αλλά προηγούμαι εγώ!» παρενόβη οργισμένος ο Σωφρόνης, σφίγγοντας πάντα τις γροθιές στο πλάι του κορμού του.

Μόλις που καταδέχθηκε να τον κοιτάξει ο Γεράσιμος. «Δεν έχω καμιά δουλειά μαζί σας, αγαπητέ, με τον γιατρό συνομιλώ!»

«Δεν είμαι αγαπητός! Σωφρόνης Διγένογλου ονομάζομαι, όπως πολύ καλά ξέρεις!» πέταξαν σπίθες τα μάτια του νεότερου.

«Σας παρακαλώ! Δεν είναι πρόπον σ' αυτόν τον χώρο να αντιδικείτε!» μπήκε θορυβημένος ο Θεοχαρίδης ανάμεσά τους. Δε γνώριζε τι έτρεχε, μα έδειχναν έτοιμοι ν' αρπαχτούν σαν τα κοκόρια οι δυο πελάτες του.

Τη γεμάτη ένταση σιγή που ακολούθησε έσπασε ο ήχος ποδιών που τρίβονταν στο πατάκι της εισόδου, μαζί με τη στριγκιά κραυγή κάποιου απ' τα βρέφη, και κατόπιν μπήκε απ' την ορθάνοιχτα αφημένη εξώθυρα ο Σαββίκος σαν βρεγμένος γάτος. Είχε αποξεχαστεί στο καφενείο με την πτήση του Γκαγκάριν και την παρέα, με αποτέλεσμα ν' αργήσει περισσότερο απ' όσο σκόπευε.

Έβγαλε τώρα από σεβασμό τη μουσκεμένη τραγιάσκα του και την κράτησε στο χέρι. Τούτο το μέρος πάντα του προκαλούσε δέος. Τ' αστραφτερά μάρμαρα σε βυσσινιές αποχρώσεις, οι ξύλινες πόρτες που κουβαλούσαν την πατίνα του χρόνου, ο βαρύς πολυέλαιος στη μέση της οροφής... Ακόμη δεν μπορούσε να πιστέψει ότι ο γιος του θα πρωτοαντίκριζε το φως του κόσμου σε τέτοιο αρχοντικό περιβάλλον.

Δίχως να αντιληφθεί την ένταση στην ατμόσφαιρα, έκλεισε πίσω του την πόρτα και ζύγωσε τους υπόλοιπους.

«Γιατρέ, η Λισάβ;» ρώτησε μαγκωμένα.

«Τι γυρεύει αυτός εδώ;» έστρεψε αλλού την οργή που του προκαλούσαν τα μπερδεμένα του συναισθήματα ο Γεράσιμος.

«Ό,τι κι εσείς, κύριε Παπαστεργίου. Γέννησε η γυναίκα του!» ήρθε κοφτή η απάντηση του γιατρού.

«Αν είναι δυνατόν! Αφεντικά και δούλοι σκατά γενήκαν ούλοι», μουρμούρισε εξοργισμένος ο δικηγόρος, ενώ ταυτόχρονα πλατύ χαμόγελο στόλιζε το ισχνό πρόσωπο του Σαββίκου.

«Γεννήθηκε κιόλας ο γιος μου;»

«Γιατρέ, σας παρακαλώ, δεν είναι κατάσταση αυτή. Έφτασα πρώτος, αν θυμάστε, και απαιτώ να δω αμέσως το παιδί και τη γυναίκα μου!» άρπαξε το μπράτσο του μαιευτήρα ο Σωφρόνης.

«Κορίτσι είναι», προτίμησε να απαντήσει εκείνος στον Σαββίκο, που πιάστηκε θορυβημένος απ' το άλλο λευκό μανίκι του, αδυνατώντας προς στιγμήν να ξεστομίσει λέξη.

«Κάνε στην άκρη, άνθρωπέ μου!» Ο Γεράσιμος έσπρωξε τον φτωχό άντρα οργισμένος. Ε, όχι και ν' ασχολείται μ' εκείνον ο Θεοχαρίδης και ν' αγνοεί κοτζάμ Παπαστεργίου! «Αυτό δε θα περάσει έτσι, κύριε! Θα μάθουν όλοι στην πόλη ότι καταντήσατε την κλινική σας άντρο αναξιοπαθόντων και ουδείς της τάξης μου πρόκειται πλέον να πατήσει πόδι εδώ. Τελειώσατε!»

«Δε σοβαρολογείς, έτσι δεν είναι, γιατρέ;» ψέλλισε σαν χαμένος ο Σαββίκος. «Τα μπέρδεψες. Το δικό μου παιδί είναι αγόρι...»

«Θα σε μηνύσω, κανάγια...» έφτυσε την απειλή στα μούτρα του γυναικολόγου ο δικηγόρος, ενώ συνάμα ο Σωφρόνης προσπαθούσε να πάρει κι αυτός απαντήσεις στα ερωτήματά του κι ο Σαββίκος συνέχιζε να ψελλίζει τα δικά του.

Οι φωνές των τριών αντρών αλληλεπικαλύπτονταν για αρκετά λεπτά, ώσπου ο κατάχλωμος επιστήμονας ύψωσε τα χέρια σαν ικέτης. «Σας παρακαλώ! Αδυνατώ να συζητήσω έτσι. Κύριε Αυγίτη, αγαπητέ Σαββίκο, τρία κορίτσια γεννήθηκαν σήμερα, οπότε ασφαλώς και δεν κάνω λάθος», απευθύνθηκε στον σύζυγο της πλύστρας του, ανακοινώνοντας έμμεσα και στους άλλους δύο το φύλο του παιδιού τους.

«Κορίτσι», ψέλλισε ο Σωφρόνης γεμάτος ανακούφιση. Όλο αυτό το διάστημα, παρακαλούσε ενδόμυχα να είναι κορίτσι...

Ο δικηγόρος, απ' την άλλη, δέχτηκε ανέκφραστος την είδηση. Θα έλυνε αργότερα τις διαφορές του με τον ανόητο Θεοχαρίδη, που το 'παιζε σοσιαλιστής. Προς το παρόν, σύμφωνα με το έθιμο θα ζητούσε να δει το νεογέννητο και θα φιλοδώρούσε τη νοσοκόμα, καθώς πρώτιστο μέλημά του θα ήταν εφεξής η δημόσια εικόνα του. Μόλις προ ολίγου είχε λάβει επιτέλους την πολυπό-

θητη διαβεβαίωση απ' τον Γραμματικάκη ότι θα βρίσκεται στη λίστα υποψηφίων βουλευτών της επόμενης εκλογικής αναμέτρησης και πως θα έχει μάλιστα τη σαφή υποστήριξη του κόμματος.

«Εμπρός, να τελειώνουμε επιτέλους! Δεν έχουμε όλοι τον άπειρο χρόνο!» έριξε μια περιφρονητική ματιά στον Σαββίκο και στράφηκε πάλι στον γιατρό. «Θα ήθελα να δω, λοιπόν, επί του παρόντος την κόρη μου κι αργότερα επισκέπτομαι και τη σύζυγό μου, όταν και θα έχει πλέον συνέλθει», πρόσταξε ψυχρά, κι ο γιατρός κατένευσε και κατευθύνθηκε ταραγμένος στον θάλαμο νεογνών.

Σκέφτηκε ανάστατος ότι, αν δεν εξευμένιζε ταχύτατα τον συγκεκριμένο πελάτη του, η ήρεμη ζωή του κινδύνευε ν' ανατραπεί από τη σύμπτωση να γεννήσουν ταυτόχρονα η πλύστρα του κι η σύζυγος του δικηγόρου. Έτσι αποφάσισε ν' αφήσει παράμερα τις προτεραιότητες και να ζητήσει από την Ευδοκία να εμφανίσει πρώτα τη νεαρή Παπαστεργίου.

Το ουρλιαχτό τον ξεκούφανε παίζοντας στην αίθουσα, τεντώνοντας περισσότερο τα ήδη τεντωμένα νεύρα του. Μήτε να ηρεμήσει τα νεογέννητα δεν είχε καταφέρει μέχρι στιγμής η ευλογημένη νοσοκόμα του. Άνοιξε το στόμα να την κατσαδιάσει κι απόμεινε εμβρόντητος, να κοιτά με γουρλωμένα μάτια το σωριασμένο κορμί στο πάτωμα. Δε χρειάστηκε δεύτερη ματιά: η εμπειρία χρόνων αρκούσε να αντιληφθεί αμέσως πως η εργαζόμενη του ήταν νεκρή. Τα καφετιά της μάτια ατένιζαν την οροφή ανέκφραστα και τα ούρα σχημάτιζαν μια κίτρινη λιμνούλα γύρω απ' τον ασπροντυμένο της κορμό. *Εμφραγμα του μυοκαρδίου*, αποφάσισε αυτόματα, σκύβοντας να ελέγξει τον ανύπαρκτο σφυγμό της.

Βγήκε στον διάδρομο πελιδνός, τρομάζοντας τους άνδρες με τη χλωμάδα του. «Πέθανε!» ανακοίνωσε με γουρλωμένα μάτια, προκαλώντας αντάρα στη μικρή ομάδα με την ασαφή πληροφορία.

Τι πέθανε, ποιος πέθανε; Είχαν και συζύγους και βρέφη σε τούτο το καταραμένο μέρος.

Πρώτος ο Σωφρόνης όρμησε τρελαμένος και τον άρπαξε απ' τον γιακά. Για κείνη, για τη Μυρσίνη νοιαζόταν περισσότερο κι ο Γεράσιμος, όμως δεν τόλμησε να ξεστομίσει το όνο-

μά της όπως ο άντρας της που ούρλιαζε αλλόφρων: «Πού είναι η Μυρσίνη; Αν έπαθε το παραμικρό...»

«Ποιος πέθανε;» έκραξε κι ο Σαββίκος, νιώθοντας να χάνει τη γη κάτω απ' τα πόδια του στη σκέψη ότι η Λισάβ...

«Πέθανε η Ευδοκία, η νοσοκόμα μου», εδέησε να τραυλίσει ο γιατρός πιο άσπρος κι απ' τη λευκή του ρόμπα, καθώς τον έπνιγε το φαρδύ χέρι του Σωφρόνη.

«Ουφ! Θεός σχωρέσ' την», ξεφύσηξε ο Σαββίκος ξαλαφρωμένος. Κρίμα ήταν η καφερηή, όμως καθέννας με τη μοίρα του, όπως του είχε διδάξει από πολύ νωρίς η αφιλότιμη η ζωή.

Ο Σωφρόνης άφησε απότομα τον γιατρό κι οπισθοχώρησε, σαν να μην εμπιστευόταν τον εαυτό του.

«Θέλω να δω τη γυναίκα μου!» δήλωσε αγριεμένος. «Δεν πρόκειται να περιμένω λεπτό περισσότερο και δε με νοιάζει ακόμη κι αν πεθάνετε όλοι σε τούτο τον διαολότοπο».

«Βλέπω, Διγένογλου, μονάχα εκείνη σ' ενδιαφέρει κι όχι το παιδί!» δε βάσταξε και τον τσίγκλησε ο Γεράσιμος, προκαλώντας την άμεση έκρηξη του Σωφρόνη.

«Μην πιάνεις στο στόμα σου το παιδί! Ούτε εκείνην», ούρλιαξε με μάτια που στριφογύριζαν τρελά στις κόγχες τους.

«Και ποιος θα μ' εμποδίσει, όταν έχω κάθε δικαίωμα;» αντέτεινε τυφλωμένος πλέον από ζήλια ο Γεράσιμος κι ο αντιζήλος του όρμησε τώρα στον δικό του τον λαιμό.

«Ψεύτη! Ψεύτη!» βρυχήθηκε μανιασμένα, ενώ εκείνος ύψωνε αυτραπιαία τα δικά του χέρια.

Ρίχτηκαν πάνω τους να τους χωρίσουν οι άλλοι δύο.

«Σας παρακαλώ... Δεν είναι κατάσταση αυτή! Ιδιαίτερα μάλιστα όταν μέσα υπάρχει ένα πτώμα. Σταματήστε!» ικέτηψε ο Θεοχαρίδης, κι ο Σωφρόνης άφησε πια τον λαιμό του αντιζήλου του και ρίχτηκε σε μια πολυθρόνα ξέπνοος, χώνοντας το κεφάλι στα λυγισμένα μπράτσα του.

Δίπλα ο Γεράσιμος βάλθηκε να φτιάχνει τον γιακά του βαριανασαίνοντας, τοξεύοντας στο μέρος του ματιές γεμάτες μίσος.

Ο γιατρός πίεσε τον εαυτό του να κρατηθεί ψύχραιμος.

Έπρεπε να ρυθμίσει πολλά και μάλιστα επειγόντως. Όφειλε να ενημερώσει την οικογένεια της νεκρής και την αστυνομία, γιατί ο θάνατος ήταν απροσδόκητος, έπρεπε επίσης να καλέσει την άλλη του νοσοκόμα ν' αναλάβει υπηρεσία, μα αποφάσισε πως ήταν προτιμότερο να διώξει πρώτα τους τρεις συζύγους από την κλινική, προτού ξεσπάσουν κι άλλα επεισόδια.

«Σας παρακαλώ, περιμένετε εδώ τώρα που ηρέμησαν τα πνεύματα. Θα σας δείξω τα νεογέννητα κι ύστερα πρέπει να αναχωρήσετε», πρόσταξε και κατευθύνθηκε ανατριχιασμένος στον θάλαμο.

Στο τυφλό δώμα με τα νεογνά, όπου τα πάντα ήσαν λευκά, άναβε μέρα νύχτα ο γλόμπος οροφής. Ο άντρας κοίταξε τη λευκή επιφάνεια όπου κείτονταν τα βρέφη και τις ντυμένες με άσπρους φραμπαλάδες κούνιες που θα τα υποδέχονταν κι ύστερα εστίασε στο σώμα της άτυχης Ευδοκίας. Παρότι προετοιμασμένος αυτή τη φορά, το θέαμα τον τάρραξε και πάλι. Πίεσε ωστόσο τον εαυτό του να αποσπάσει το βλέμμα απ' το πτώμα και πια προχώρησε στον πάγκο με τη βρύση, όπου τα νεογέννητα, ντυμένα μόνο με το αίμα της μάνας τους, σάλευναν τα γυμνά τους μέλη.

Δεν είχε προλάβει να τα καθαρίσει η καημένη η Ευδοκία: την πρόφτασε ο θάνατος, σκέφτηκε βάζοντας τα γυαλιά. Έσκυψε πάνω στα μωρά να δει τα γονικά επίθετα, όμως οι ροζ κορδέλες δε βρίσκονταν περασμένες στους λιανούς καρπούς, όπως έπρεπε. Μέσα στη φούρια των απανωτών τοκετών δεν είχε κάνει ούτε αυτό η Ευδοκία, συνειδητοποίησε ο μαιευτήρας, και όλα αίφνης γύρω του στροβιλίστηκαν τρελά. Λίγο έλειψε να σωριαστεί κι αυτός κατάχαμα, πλάι στην πεθαμένη, πρόλαβε όμως ν' αρπαχτεί από την άκρη του πάγκου κατάχλωμος, ενώ το μυαλό του έπαιρνε ήδη χιλιάδες στροφές. Μόνο το ένα αναγνώριζε τίνος είναι. Τα άλλα...

«Τι θα γίνει; Θα μας ξημερώσεις εδώ μέσα;» φώναξε απ' έξω ο Γεράσιμος ανυπόμονα.

«Κάτσε, ρε φίλε... Μην κάνεις έτσι... Θα τα φέρει!» προσπάθησε να τον ηρεμήσει ο Σαββίκος.

«Σκάσε! Δεν είμαι φίλος σου!»

«Πω πω νεύρα... Καλά, δεν ξέρεις ότι τα πολλά νεύρα μικραίνουν τη ζωή; Κι έχουμε και τον χάρο να τριγυρίζει μέσα εδώ! Σκέψου και να μην τον είχαμε...» άκουσε τον πραγματευτή να σχολιάζει ο Θεοχαρίδης, σκυμμένος πάντα πάνω στα νεογέννητα.

Το ένα έσκουζε σαν τρελό, μπερδεύοντας κι άλλο την μπερδεμένη σκέψη του. *Αχ, βρε Ευδοκία, τι μου έκανες...* τη μάλωσε λουσιμένος στον ιδρώτα. Μόνο οι ομάδες αίματος θα μπορούσαν να τον βοηθήσουν, μα είχε δει νωρίτερα τις καρτέλες των πελατών και γνώριζε πως ήταν συμβατές αναμεταξύ τους.

Κοίταξε πνιγμένος τα κοριτσάκια που σάλευαν ακατάπαυστα τα μέλη, λες κι εξακολουθούσαν να κολυμπούν στο αμνιακό υγρό. Τα δυο κλαψούριζαν σιγανά: το τρίτο, το φωνακλάδικο, είχε μεταλλάξει την πολύωρη οργή του σε αδάκρυτο αναφιλητό.

«Τελείωνε, Θεοχαρίδη! Δε θα περάσουμε τη μέρα μας εδώ!» όρμησε στον θάλαμο εκείνη τη στιγμή ο Γεράσιμος, ακολουθούμενος κι απ' τον Σωφρόνη και τον Σαββίκο.

Αυτή τη φορά δεν τον αποπήρε ο τελευταίος για τη βιάση του. Το μόνο που ήθελε κι ο ίδιος τώρα ήταν να δει το μωρό και τη γυναίκα του κι ύστερα να τραβήξει για το σπίτι. Άλλα τρία θηλυκά τον περιέμεναν εκεί. Αν μάλιστα έβαζε και την ιδιόμορφη μάνα του αντάμα, τέσσερα. Κοίταξε φευγαλέα τη νεκρή κι ύστερα τον κερωμένο μαιευτήρα. Τι είχε πάθει και κοίταζε τα μωρά σαν βλάκας; Εντάξει, είχε ταραχτεί, το καταλάβαινε, αλλά ας τελείωναν πια.

Άπλωσε το χέρι ο γιατρός τότε κι έπιασε μουδιασμένος το σπλό. *Δε ζήτησα ποτέ τη θέση Σου*, απευθύνθηκε πνιγμένος στον Ύψιστο. Δεν ήθελε να «ενδυθεί» τον ρόλο Του, ορίζοντας τη μοίρα δυο ανθρώπων, μα τι άλλο του έμενε να κάνει; *Ορκίζομαι κανείς να μην το μάθει*, υποσχέθηκε και στα θολά του μάτια χόρευαν τα γράμματα καθώς συμπλήρωνε τις ροζ κορδέλες.

Έδειξε πρώτα το ένα από τα βρέφη στον Γεράσιμο ολοκληρώνοντας τη διαδικασία. «Η κόρη σας, κύριε Παπαστεργίου», δήλωσε πνιχτά.

Ευτυχώς, φαινόταν ήσυχο, σκέφτηκε αυτός και δεν άντεξε στον πειρασμό· έριξε μια φευγαλέα ματιά στο κοριτσάκι που έδειχνε τώρα ο μαιευτήρας στον Σωφρόνη, μα αποτράβηξε το βλέμμα εισπράττοντας το αγριοκοίταγμά του κι έκρινε πια ότι ήταν προτιμότερο ν' αποχωρήσει.

«Αυτή, λοιπόν», μουρμούρισε ο Σωφρόνης όταν ο δικηγόρος εξαφανίστηκε, καρφώνοντας το σκυθρωπό του βλέμμα στο κοιμισμένο βρέφος, κι ο γιατρός στράφηκε πλέον στον Σαββίκο και στο τρίτο νεογέννητο, που συνέχιζε να διαμαρτύρεται με πάθος.

Ζόρικο θηλυκό, σκέφτηκε ο αγαθόςπραματευτής, κοιτάζοντας το κατακόκκινο θυμωμένο προσωπάκι και τις μικρές γροθιές που κινούνταν στον αέρα ακατάπαυστα. Άπλωσε το χέρι διστακτικά κι άγγιξε το ένα χεράκι. Απρόσμενα το βρέφος γραπώθηκε απ' τον δείκτη του και σώπασε, ενώ συνάμα τα θολά ματάκια του, χρωματισμένα από το γκριζωπό των νεογέννητων, ορθάνοιγαν κι εστίαζαν επάνω του.

«Για δεξ», ψιθύρισε έκθαμβος ο άντρας. Πρώτη φορά είχε τέτοια επίδραση η παρουσία του σε κάποιο απ' τα παιδιά του. Τα τρία μεγαλύτερα κορίτσια του δεν πρόφταινε να τ' αγγίξει τόσο μικρά κι έσκουζαν σαν παλαβά. Άλλο που δεν ήθελε κι εκείνος, τα άφηνε στην ησυχία τους, μέχρι να μεγαλώσουν αρκετά και να 'ναι σε θέση να αλληλοκαταλαβαίνονται. Μα τούτο εδώ...

Χαμογέλασε συγκινημένος. Η καρδιά του την είχε κιόλας αποδεχθεί απόλυτα – κι η δική της καθώς φαινόταν. Και ως γνωστόν, όταν αυτή αποφάσιζε, τίποτε άλλο δεν είχε σημασία.

Ηταν όμορφη η μέρα του Ιούνη κι ο κήπος χάριμα οφθαλμών αλλά και ώτων. Είχανε στήσει κουβεντολόι από το χάραμα κάθε λογής πετούμενα, βομβαρδίζοντας τ' αυτιά της οικογένειας Παπαστεργίου. Κορυδαλλοί και καρδερίνες, σπούργοι και πετροχελίδονα, ακόμη και κάποια αηδονάκια που ξεσπούσαν σε ετεροχρονισμένα μελίσματα, κρυμμένα στα πυκνά φυλλώματα του πετροκέρασου. Ολόγυρα τα άνθη κι οι φυλλωσιές των δέντρων μεταμόρφωναν τον κήπο σε Εδέμ.

Θα μπορούσε να είναι, σκέφτηκε ο Γεράσιμος, χαμηλώνοντας απειροελάχιστα την ορθωμένη εφημερίδα του, η οποία σαν χάρτινη ασπίδα τον απόκοβε από πατέρα, γιο και σύζυγο. Η τελευταία θήλαζε το μωρό μ' ένα πανί δαντελωτό ριγμένο στο μπούστο να κρύβει τις θηλές της κι ο άντρας λοξοκοίταξε το νέο μέλος της οικογένειας, που άφηγε ήχους αγαλλίασης κατά τον θηλασμό. Θα μπορούσε να είναι Εδέμ, αν βρισκόταν άλλη γυναίκα πλάι του και άλλο βρέφος, κατά συνέπεια, στην αγκαλιά της.

Πιγμένος στη σκέψη αυτή τινάχτηκε απότομα όρθιος, πετώντας την εφημερίδα στο τραπέζι της βεράντας. «Φεύγω!» ανακοίνωσε. «Θα επιστρέψω αργά. Μη με περιμένετε για δείπνο».

«Ήλιτζα πως θα είχες χρόνο να μιλήσουμε, πριν φύγεις. Έχω ραντεβού σε λίγο με τη Γεωργία να οργανώσουμε τα της βάφτισης», είπε απογοητευμένη η Ισμήνη.

«Σαν τι να πούμε; Κανονίστε τα εσείς. Αρκετά έχω στο κεφάλι μου. Σε γυναικοδουλειές μη με ανακατεύεις...»

«Μόνη μου θα αποφασίσω το όνομα της κόρης μας;»

«Γιατί όχι; Δεν είπες κάποτε πως θα χαιρόσουν, αν είχε κάποιο παιδί σου το όνομα της μάνας σου; Ε, βάλ' το να τελειώσουμε!»

«Μου το είχες ξεκόψει τότε. Το ξέχασες;»

«Ανασκευάζω τώρα. Κατάλαβα πως έχεις κι εσύ δικαίωμα τα στα παιδιά. Αντί να πεις ευχαριστώ...»

«Ευχαριστώ», πρόσφερε εκείνη βιαστικά, φοβούμενη μήπως κι αλλαξογνωμήσει, δεν την παρηγορούσε όμως διόλου τούτη η παραχώρηση. Το όποιο επίπεδο επικοινωνίας τους φαινόταν να 'χει επιδεινωθεί μετά τη γέννηση της μικρής. Έδειχνε ενοχλημένος ο Γεράσιμος που απόκτησαν κορίτσι, παρόλο που ποτέ δεν είχε εκφράσει αντίθετη προτίμηση. Με πρόφαση μάλιστα πως τον ενοχλεί το ελάχιστο νυχτερινό κλαυθμύρισμα του βρέφους, είχε σπεύσει να μετακομίσει σε διαφορετική κρεβατοκάμαρα. «Κλεοπάτρα, επομένως. Θα τη φωνάζουμε Κλέα, φυσικά, όπως την κακομοίρα τη μαμά», ζήτησε να σιγουρέψει πάλι το όνομα η Ισμήνη, η οποία είχε ορφανέψει μικρή από μάνα κι είχε μεγαλώσει με τη βοήθεια διάφορων νταντάδων.

«Όπως επιθυμείς. Είπαμε, σου παραχωρώ το δικαίωμα», έκλεισε τη συζήτηση ο Γεράσιμος αδημονώντας να εξαφανιστεί.

«Πώς πάει η προετοιμασία;» ρώτησε τότε ο στρατηγός, εγκαταλείποντας την ενατένιση του κήπου. Τελευταία είχε κόψει τις εξιστορήσεις, προτιμώντας να αναμασά τις περιπέτειες της πολυτάραχης ζωής του σε εσωτερικούς μονολόγους.

«Καλά, ελπίζω. Μα ο καιρός τρέχει. Μέχρι του χρόνου που θα έχουμε εκλογές, μόλις που προλαβαίνω...»

«Μη βάζεις στοίχημα για दाυτό. Με αριστερή αντιπολίτευση δεν κυλάνε εύκολα τα πράγματα για την κυβέρνηση κι ο Σεργαίος είναι μανούλα στα αναπάντεχα. Και δε μου λες; Τσάμπα σου έκαναν την εξυπηρέτηση;»

Αναφοκοκκίνισε το πρόσωπο του Γεράσιμου. «Τι εννοείς; Δεν το αξίζει ο γιος σου να είναι υποψήφιος;»

«Για μένα αξίζει και να πρωθυπουργεύει, μα ξέρω τους πολιτικούς· δε διαθέτουν την ντομπροσύνη τη δική μας, των στρα-

τιωτικών. Ακόμη κι ο Παπάγος μεταλλάχθηκε, σαν πήρε την εξουσία», κατέληξε αιχμηρά ο ηλικιωμένος.

«Κάποτε θα αποστρατευόσουν, πατέρα. Με ή χωρίς Παπάγο... Δε σου φταίει αυτός. Τη δουλειά του έκανε».

«Την έκανε επειδή δεν έγλειφα στη δική του τη μεριά».

«Έγλειφες σε κάποιου άλλου;» δεν άντεξε και ρώτησε πειραχτικά ο γιος του, ενώ φορούσε το σακάκι του.

«Δεν είναι για μένα τέτοια τερτίπια!» του αντιγύρισε απότομα ο στρατηγός. «Ελπίζω μάλιστα ότι σου έμαθα κι εσένα να είσαι περήφανος· αν και πριν από χρόνια την έκανες την κουτσουκέλα σου», έριξε μια ματιά γεμάτη νόημα στην Ισμήνη. Καλή κοπέλα ήταν, αρχοντική κι όλο ευγένεια, μα δεν ήταν αντρίκειο ό,τι είχε πράξει ο γιος του τότε. «Σε είχα ρωτήσει και άλλοτε», επικεντρώθηκε πάλι στο παρόν, «απέφυγες, όμως, να απαντήσεις. Σε ξαναρωτώ λοιπόν: τι τους έδωκες;»

«Τίποτα, πέρα από έναν άνθρωπο του επιπέδου μου για υποψήφιο», ξέσπασε εκνευρισμένος ο Γεράσιμος. «Φεύγω! Τα λέμε αύριο!» Βιάστηκε ν' αρπάξει το καπέλο του, για ν' αποφύγει το διαπεραστικό βλέμμα του γέρου. Η παχουλιά επιταγή που είχε ακουμπήσει στα χέρια του Γραμματικάκη δεν τον έκανε περήφανο, όμως βιαζόταν να εισβάλει εκεί όπου ονειρευόταν.

Περνώντας πλάι απ' τον μοναχογιό του, χάιδεψε βιαστικά τα μαλλιά του αγοριού, προτού κατευθυνθεί στην μπαλκονόπορτα.

Εκείνος ύψωσε το κεφάλι απ' το ποτήρι με το γάλα, που παιδεύοταν εδώ και ώρα να κατεβάσει στο λαρύγγι, και κοίταξε στενοχωρημένος την ψηλή σιλουέτα του πατέρα του να εξαφανίζεται. Λαχταρούσε κάτι περισσότερο από τούτο το φευγαλέο χάδι απ' τον πολυάσχολο γονιό του, μα μόνο τις Κυριακές, που τον συνόδευε στη λειτουργία βασιτώντας γερά το χέρι του, τον ένιωθε σιμά του. Έμοιαζε του πατέρα του ο μικρός Ανδρόνικος. Ψηλός για την ηλικία του αλλά αδύνατος, με όμορφα χαρακτηριστικά και τα καστανοπράσινα μάτια της μάνας του στο πρόσωπο, το μόνο που είχε κληρονομήσει από κείνη.

«Μαμά, δεν μπορώ να πιω άλλο», δήλωσε τώρα στην Ισμή-

νη, που είχε βάλει το δαντελωτό πανί στον ώμο κι έγερνε πάνω το βρέφος να ρευτεί.

«Δεν είπαμε, αγόρι μου, ότι το γάλα βοηθάει τα παιδιά να μεγαλώσουν κι ότι δυναμώνει τα οστά;» επανέλαβε και τούτο το πρωί το τροπάρι εκείνη. Την κούραζε αυτό το παιδί με τις ανορεξίες του. Ευτυχώς, η κόρη της δε φαινόταν να έχει τις δικές του ιδιοτροπίες. Θήλαζε μ' έναν τρόπο που κάποιες φορές της φαινόταν ανάρμοστος γι' ανθρώπους του επιπέδου τους. Λες και λιμοκτονούσε όσο βρισκόταν στην κοιλιά της και πάλευε τώρα ν' αναπληρώσει τις θερμίδες.

«Θα κάνω εμετό», δήλωσε ο Ανδρόνικος, τον οποίο η Βαΐτσα στα μουλωχτά προσφώνουσε Νίκο, φρονώντας ότι το συγκεκριμένο αρχαίο όνομα ταίριαζε σ' έναν στρατηγό, μα ήταν πολύ βαρύ για ένα μικρό αγόρι.

Αχ, άδικε ντουριά. Άλλοι δεν έχουν μήτε ψίχουλο να φάνε κι άλλοι ξινίζουν τα μούτρα σε γάλατα και κρεμούλες, σκέφτηκε για πολλοστή φορά η νόστιμη κοπέλα με τη λευκή ποδιά, συμμαζεύοντας το τραπέζι. Οχτώ αδέρφια ήταν στο πατρικό της στα Άνω Ποροία κι έπρεπε να έρθει στο σπίτι του δικηγόρου για να νιώσει χορτάτο το στομάχι της και να ντυθούν τα κόκαλα με κρέας. Κι αν τώρα, δυο χρόνια μετά, είχε και δυο τρία παραπανίσια κιλά, της πήγαιναν και με το παραπάνω, σκέφτηκε, χαμογελώντας με νάζι στη φηγούρα της στο τζάμι.

«Οι άντρες πρέπει να τρέφονται καλά για να δέσουν», έσπευσε αναπάντεχα ο πρεσβύτερος Ανδρόνικος σε ενίσχυση της Ισμήνης. «Άντε, νεαρέ, τελείωνε με τούτη την υποχρέωση να στήσουμε τα πιόνια...»

«Θα παίξουμε σκάκι;» έλαμψαν τα ματάκια του εγγονού. Είχε λίγους μήνες που προσπαθούσε να εντρυφήσει με τη βοήθεια του γέροντα στα μυστικά του δύσκολου παιχνιδιού, όλο και πιο σπάνια όμως έδειχνε διάθεση να τον διδάξει εκείνος. Ενθουσιασμένος τώρα, κατέβασε με μεγάλες γουλιές το γάλα, κλείνοντας σφιχτά τα μάτια, κι έτρεξε σφεντόνα να κουβαλήσει τα πιόνια.

«Είναι παιχνίδι στρατηγικής ετούτο», δεν παρέλειψε ο παπ-

πούς το γνώριμο προοίμιο, όταν πια εκείνα στήθηκαν πάνω στα λευκά και μαύρα τετράγωνα στο ειδικό τραπέζακι. «Και ποιος μπορεί να σου μάθει να παίζεις ορθά καλύτερα από έναν στρατηγό; Ουδείς, νεαρέ Ανδρόνικε! Κάποτε το ονομάτιζαν παίγνιο βασιλέων, διότι το έπαιζαν κυρίως βασιλείς, άρχοντες, πάπες και γενικά ευγενείς...» ξεκίνησε να εξηγεί στον εγγονό του.

Ώρα να φεύγω, σκέφτηκε η Ισμήνη. Τώρα που ο γιος της ήταν απασχολημένος με τα σκακιστικά μαθήματα κι η κόρη της κοιμόταν χορτάτη και πανευτυχής στην κούνια της, μπορούσε κι η ίδια να αποχωρήσει. Έπρεπε να περάσει κι απ' τη μοδίστρα να προβάρει το φόρεμα της βάφτισης, πριν απ' το ραντεβού με τη μέλλουσα κουμπάρα της.

Αφού έδωσε στη Βαΐτσα τις σχετικές εντολές, η οικοδέσποινα φόρεσε το λευκό καπέλο που ταίριαζε με το μακρύ, δαντελωτό της φόρεμα, πήρε το τσαντάκι της και βγήκε στον φαρδύ χαλικοστρωμένο δρόμο. Τα δέντρα στις δυο πλευρές του, λυγερές πυκνοφυτεμένες λεύκες, σχημάτιζαν αλέα, και τούτη την ώρα που ο ήλιος σχεδόν μεσουρανούσε, καίγοντας ό,τι άγγιζαν οι ακτίδες του, ήταν απόλαυση ο περίπατος κάτω απ' το πλούσιο φύλλωμά τους.

Στα μισά της διαδρομής για το κέντρο και το καφεζαχαροπλαστείο *Μαγεμένος Αυλός*, όπου θα συναντούσε τη Γεωργία Σαράφη, σύζυγο του μεγαλύτερου καπνέμπορου της περιοχής, βρισκόταν και η Κλινική Θεοχαρίδη. Περνώντας μπροστά απ' την κλινική για πρώτη φορά μετά τη γέννα, η Ισμήνη αναθυμήθηκε εκείνη τη μέρα: τους ξαφνικούς πόνους, τη γυναίκα στο πλαϊνό κρεβάτι, η παρουσία της οποίας μες στη θολούρα του αιφνίδιου τοκετού δεν την είχε απασχολήσει, την όμορφη κοπέλα να λιγοθυμά και τον γιατρό να τρέχει ανάστατος... Αναλογιζόταν με νοσταλγία την υπέροχη λήθη της νάρκωσης, όταν η πόρτα άνοιξε αναπάντεχα κι εμφανίστηκαν η Λισάβ με την εννιάχρονη Μερόπη.

Μάνα και κόρη κατέβηκαν τις μαρμαρίνες σκάλες, κουβαλώντας έναν τεράστιο μπόγο με άπλυτα, κι η Ισμήνη έκοψε το βήμα αμήχανη. Είχε συνειδητοποιήσει τελικά την ταυτότητα της

άλλης επιτόκου κι η αλήθεια ήταν πως την είχε κάπως ενοχλήσει η ακούσια γειννίαση, έπειτα όμως το φιλοσόφησε. Αν ήθελε ο Θεοχαρίδης να προσφέρει υπηρεσίες αμισθί σε μια γυναίκα που είχε στην υπηρεσία του, ποια ήταν αυτή που θα τον εμπόδιζε;

Χαιρέτησε τώρα μ' ένα νεύμα την πλύστρα, που έδειχνε εξίσου αμήχανη από το συναπάντημα.

Ανταπέδωσε τον χαιρετισμό δειλά η Λισάβ κι αμέσως έκοψε το βήμα, υποχρεώνοντας και το κορίτσι να τη μιμηθεί. Ήξερε πως είναι άκομψο να δώσουν την εντύπωση στους διερχόμενους πως συμπορεύονται με την κυρία Παπαστεργίου. Μόνο όταν εκείνη χάθηκε στο βάθος του σκιερού δρόμου, άνοιξε τον διασκελισμό της πάλι η Λισάβ, εγκαταλείποντας λίγο αργότερα τη φαρδιά οδό και στρίβοντας στο παραποτάμιο στενοσόκακο που θα τις έβγαζε στη γειτονιά τους και στο σπίτι τους.

Το προικώο σπιτικό της γυναίκας, όπου διαβιούσε η οικογένεια, ήταν μικρό, δυο δώματα όλα κι όλα. Στην κουζίνα κοιμούταν η γιαγιά και τα δύο μεγαλύτερα κορίτσια· στην κρεβατοκάμαρα ξαπόσταινε το αντρόγυνο και τα δύο μικρότερα. Η Αννέτα σ' ένα στενό ντιβάνι και το μωρό στην παλιά ξύλινη κούνια πλάι στο σιδερένιο κρεβάτι των γονιών του.

Στριμωγμένοι ήσαν και άνθρωποι και αντικείμενα κάτω απ' την παλιά στέγη. Μικρό ξεμικρό, ωστόσο, ευτυχώς που υπήρχε κι αυτό κι είχαν μια στέγη πάνω απ' το κεφάλι τους, σκεφτόταν συχνά η γυναίκα. Μεγάλη η οικογένεια, πολλά τα στόματα που έπρεπε να τραφούν. Πάλευαν από το χάραμα μέχρι αργά τη νύχτα με τον άντρα της να τα καταφέρουν. Η ίδια κάποιες φορές αδυνατούσε και να σαλέψει από την κούραση. Ούτε να κοιμηθεί μπορούσε ενίοτε. Έκλεινε απλώς τα βλέφαρα κι ένιωθε το κορμί να μυρμηγκιάζει απ' την εξάντληση, ενώ αναπολούσε νοσταλγικά τις λίγες εκείνες ώρες μετά την τελευταία γέννα, που είχε βυθιστεί στην ανυπαρξία.

Έρχονταν στιγμές που πίστευε πως ήταν κι οι μοναδικές ώρες που αληθινά ξαπόστασε τα τελευταία χρόνια η Λισάβ, παρ' όλα αυτά όμως δεν παραπονιόταν. Τα τρία κορίτσια της ήταν καλά

και φρόνιμα και βοηθούσαν όλα. Η μεγάλη τη συνέδραμε στην μπουγάδα και στο σιδέρωμα κι η εφτάχρονη Χαριτίνη αναλάμβανε συνήθως το σάρωμα και το πλύσιμο των πιάτων. Ακόμη κι η Αννέτα παρά τα πέντε χρόνια της περνούσε ώρες πλάι στο γκρινιάρικο νέο μέλος της οικογένειας, κουνώντας κούνια και κουδουνίστρες. Μόνο η πεθερά της δεν κουνούσε δαχτυλάκι μέσα εκεί, μα το είχε πλέον αποδεχτεί η γυναίκα, δίχως τούτη η αποδοχή να της ξαλαφρώνει και την κούραση. Γιατί ποιος μπορούσε να υποχρεώσει την τρελο-Μερόπη, όπως την αποκαλούσαν ορισμένοι στη γειτονιά, να πράξει τα αθέλητα;

Οι κραυγές του βρέφους έφτασαν στ' αυτιά της προτού ακόμη φανεί το σπίτι, και τάχυνε το βήμα. Φτάνοντας, ακούμπησαν με τη Μερόπη στο ξύλινο δάπεδο της βεράντας τον μπόγο με τα άπλυτα κι η γυναίκα έδωσε εντολή στο κορίτσι να γεμίσει το καζάνι με νερό και βιάστηκε να μπει να θηλάσει το βρέφος.

Όπως πάντα η μεγάλη Μερόπη ήταν εξαφανισμένη. Μόνο οι μικρότερες έστεκαν πλάι στο μωρό γεμάτες αγανάκτηση.

«Συνέχεια κλαίει», δήλωσε η Χαριτίνη. «Την άλλαξα, μα πάλι δε σταμάτησε!»

«Θα έχει πεινάσει», απάντησε στωικά η Διοσάβ, σηκώνοντας αγκαλιά τη μικρή, και για άλλη μια μέρα δεν ξαπόστασε στιγμή μέχρι το σούρουπο, που μπήκε στην αυλή το γαϊδουράκι σέρνοντας το φορτωμένο προαμάτεια κάρο του άντρα της. Όταν θήλασε το μωρό για βράδυ κι έγειρε επιτέλους στο κρεβάτι, ήταν ξεθεωμένη. Παράλυτη σχεδόν, ικέτεψε νοερά το βρέφος να παραμείνει ήσυχο, επιτρέποντάς της έστω μια βραδιά να χορτάσει ύπνο.

Στο μεταξύ, ενόσω εκείνη φρόντιζε τη μικρή, ο Σαββίκος κάπνιζε στη βεράντα το τελευταίο του τσιγάρο. Τελειώνοντας, πέταξε μακριά τη γόπα του και μπήκε αθόρυβα στο σκοτεινό σπίτι, οδηγημένος απ' το σεληνόφως που γλίστραγε απ' τα ορθάνοιχτα παράθυρα. Ευλογημένη ησυχία επικρατούσε μέσα. Όλοι κοιμόνταν, ακόμη και το μωρό. *Επιτέλους*, σκέφτηκε ο άντρας, καθώς σήκωνε το σεντόνι και πλάγιαζε πλάι στη γυναίκα του.

«Λισάβ...» σιγοψιθύρισε χαιδεύοντας απαλά τα πόδια της. «Κορίτσι μου...»

Την είχε αποθυμήσει σαν τρελός. Με την εγκυμοσύνη και τη γέννα ούτε θυμόταν πια από πότε είχαν να βρεθούν σαν αντρόγυνο. Αν τον ρωτούσε κανείς, θα έκανε τον λύκο. «Ου ουουου...» θα αναφωνούσε, αν και γενικά δε συνήθιζε να αναφέρεται σε τόσο προσωπικά θέματα, όπως κάποιοι άλλοι. *Τα εν κλίνη μη εν δήμω*, όπως έλεγε κι ο δάσκαλος.

«Κορίτσι μου», ξανάπε τρυφερά, επιμένοντας στο χάδι, μα εκείνη δεν ανταποκρίθηκε. Η ήρεμη ανάσα της έδειχνε ότι είχε κιόλας αποκοιμηθεί κι έτσι ο Σαββίκος αναστέναξε κατεβάζοντας απαλά τη νυχτικιά της. Άλλοτε δεν προλάβαινε να την αγγίξει κι άναβε σαν πυρωμένη σόμπα, όμως τα τελευταία χρόνια σπάνια συντονίζονταν. Μεγάλωνε η Λισάβ του, όπως μεγάλωνε κι αυτός. Κι οι δουλειές, όπως κι οι υποχρεώσεις, πολλαπλασιάζονταν. Είχαν τώρα και τούτη τη δύσκολη μικρή και της έβγαζε το λάδι.

Λες κι είχε διαβάσει τις σκέψεις του η κόρη του, ντυμένη λόγω ζέστης μόνο με πάνες, γκρίνιαξε σαλεύοντας τα γυμνά της μέλη κι ο Σαββίκος σηκώθηκε βιαστικά κι έσκυψε στην κούνια.

«Σσς...» ψιθύρισε, κουνώντας τη για λίγο. Διαπιστώνοντας όμως πως η γκρίνια έτεινε να εξελιχθεί σε κλάμα, έσκυψε και την πήρε αγκαλιά. Ησύχασε αμέσως η μικρή κι ένα φαφούτικο χαμόγελο απλώθηκε στο προσωπάκι της. «Τι θα γίνει, πριγκιπέσα μου; Θ' αφήσεις μια νύχτα τη μάνα σου να ξεκουραστεί, να τη βρω κι εγώ ξάγρυπνη κάποιο βράδυ;» τη μάλωσε τρυφερά.

Γουργούρισε εκείνη δίχως καμία διάθεση για ύπνο κι ο πατέρας της αποφάσισε πια ν' αφήσει την κρεβατοκάμαρα.

Βγήκε στη βεράντα και ξάπλωσε στην ξεχαρβαλωμένη κουνιστή πολυθρόνα, που έτριξε στο βάρος του απαλά. Έτσι ξαπλωμένος, με τη μικρή ακουμπισμένη στον λευκό του κασκορσέ, ξεκίνησε να κουνιέται, μιλώντας παράλληλα ψιθυριστά με διάθεση εξομολογητική.

«Δεν ήταν πάντα έτσι η μητέρα σου, πριγκιπέσα μου. Την

άγγιζα κι έπαιρνε φωτιά. Μου σκάρωνε και στιχάκια τότε στην αρχή που γνωριστήκαμε κι ερωτευθήκαμε. *Είσαι το παλικάρι μου, ο άντρας της ζωής μου, θα σου ανήκω διά παντός, αστέρι της ψυχής μου*», απήγγειλε με νοσταλγία. «Κι άλλα πολλά, πού να σ' τα λέω τώρα. Όμως η κούραση φαίνεται σκοτώνει και λυρισμό –έτσι αποκαλεί το σκάρωμα στίχων ο φίλος μου ο δάσκαλος– και διάθεση για έρωτα. Έρθες κι εσύ, γερή να είσαι, και της άλλαξες τα φώτα. Μωρέ, το ξέρεις ότι οι αδελφές σου στη δική σου ηλικία στόμα είχαν και μιλιά δεν είχαν, που λέει ο λόγος;»

«Σαββίκο», τον τίναξε ξάφνου η φωνή της μάνας του.

Κοιμόταν στο ντιβάνι κάτω απ' το παράθυρο η κυρα-Μερόπη και τώρα, έχοντας ξυπνήσει απ' το μουρμούρισμα, είχε γείρει στο περβάζι. Τα πλεγμένα σε μακριά κοτσίδα μαλλιά της έλαμπαν ασημιά, το ίδιο κι η λευκή δαντελένια νυχτικιά που φορούσε κι είχε οικειοποιηθεί με το έτσι θέλω απ' το εμπόρευμα του γιου της.

«Είναι για νιόπαντρες, ρε μάνα. Δεν κάνει για την ηλικία σου», είχε προσπαθήσει να την εμποδίσει εκείνος, καθότι το συγκεκρωμένο νυχτικό δεν ήταν κι από τα φτηνά.

«Γιατί, τι έχει η ηλικία μου;»

«Κοντεύεις τα εβδομήντα κι είσαι δίχως άντρα».

«Και φταίω εγώ που σαν ήμουν είκοσι κι είχα τον άντρα μου δεν είχα να φορέσω παρά κουρέλια; Άσε κι έχω τη δική μου θεωρία πάνω σ' αυτό: ποτέ δεν είναι αργά ν' απολαύσεις κάτι», τον είχε κόψει αυτή κι είχε μπει σπίτι με το νυχτικό παραμάσχαλα.

«Τι έπαθες και μουρμουράς μεσάνυχτα κάτω απ' το παραθύρι μου ολομόναχος; Αποτρελάθηκες;» τον μάλωσε πια.

«Δε μιλώ ολομόναχος. Στην κόρη μου μιλάω. Σ' ενόχλησα; Δε θα 'σουν κουρασμένη, γι' αυτό. Η Λισάβ, έτσι ξεθεωμένη που ήταν, μήτε που πήρε είδηση πως βγήκα από την κάμαρα».

«Αν θέλεις κάτι να μου πεις, πες το στα ίσα. Μην το κλωθογυρίζεις σαν γατί που κυνηγά την ουρά του», έπιασε την κρυφή μομφή η μάνα του.

«Κουράζεται πολύ η γυναίκα μου κι εσύ δε βοηθάς σε τίποτα, μάνα, σ' το λέω στα ίσα μια και το ζητάς. Λείπεις ολημερίς σε καφέδες και σοκάκια».

«Κουράστηκα στην ώρα μου, τα ξέχασες μου φαίνεται. Δεν ήταν εύκολο να μεγαλώσω δυο παιδιά ορφανά μονάχη».

«Ε, όχι και μονάχη. Μας πήρε υπό τη σκέπη του ο καημένος ο Αναστάσης, να 'ναι καλά ο άνθρωπος», της θύμισε ο Σαββίκος τον άντρα με τον οποίο είχε συζητήσει για χρόνια δίχως στεφάνι. Είχε ακούσει τα μύρια όσα τότε από τους συντοπίτες τους, μα δεν έδωσε δεκάρα η Μερόπη. Δεν ήσαν αυτοί επί ξύλου κρεμάμενοι, δίχως ψωμί και δίχως στέγη για τα ορφανά τους.

«Βοήθησε, δε λέω, ο μακαρίτης. Κι εσάς σας στάθηκε σαν δικά του παιδιά. Μόνο στο τέλος λησμόνησε να κάνει διαθήκη και τα πήρε όλα η τρισκατάρατη και τα τέκνα της», άναψε το αίμα της καθώς αναλογιζόταν τα παλιά. Σε διάσταση ο Αναστάσης, όταν αποφάσισαν να συμβιώσουν, δεν πήρε ποτέ το επαίσχυντο τότε διαζύγιο. Όχι πως την πείραζε τη Μερόπη. Δική τους ήταν η ζωή και θα τη ζούσαν όπως ήθελαν οι ίδιοι κι όχι η κοινωνία με τις ατελείωτες αγκυλώσεις.

«Κι εγώ όμως χίλια κομμάτια γινόμουν να υπηρετώ κι αυτόν μαζί μ' εσάς. Να οι παντόφλες, να τα ποδόλουτρα, να οι γιακάδες οι κολλαριστοί. Άρχοντα τον είχα. Έχω μια θεωρία όμως, γιόκα μου, και τούτην εφαρμόζω από τότε που σας τακτοποίησα: ότι υπάρχει ώρα που ο άνθρωπος πρέπει να γνωρίζει την ανάπαυση. Και μιλώ για τη ζωή αυτή, τη σίγουρη, όχι την άλλη».

Για όλα μια θεωρία έχεις, βρε μάνα, σκέφτηκε ο Σαββίκος ανασπενάζοντας. «Θυμάμαι, πάντως, πόσο καλά μας συμπεριφερόταν ο Αναστάσης, παρότι πατριός. Τι λες; Μας είχε αγαπήσει όσο τα δικά του παιδιά; Ή δεν μπορεί ο άνθρωπος ν' αγαπήσει τα ξένα, όπως αυτά που είναι πραγματικό του αίμα;» άλλαξε θέμα, έχοντας κατά νου κι όσα είχαν συμβεί παρουσία του τη μέρα της γέννας. Είχαν ξεφύγει και από τον ταβερνιάρη και απ' τον δικηγόρο υπονοούμενα ανεπίτρεπτα, μα όλα μες στη ζωή δεν ήταν;

Η Μερόπη σκαρφάλωσε σβέλτα στο παράθυρο κι άπλωσε τα ξερακιανά της πόδια στο περβάζι, τώρα που αντιλήφθηκε πως η συζήτηση θα μάκραινε. «Δώσ' μου τον καπνό», πρόσταξε κι έπιασε σιωπηλή να στρίβει ένα τσιγάρο στην ποδιά της, μόλις ο γιος της ακούμπησε στα χέρια της το χαρμάνι και την εφημερίδα. Είχε καιρό που φούμαρε κι ακόμη κι οι πιο κουτσομπόληδες της γειτονιάς το είχαν πλέον αποδεχθεί: μαζί τους κι ο Σαββίκος.

Στην ησυχία που ακολούθησε όσο να στρίβει το τσιγάρο της η Μερόπη, οι τρυφερές δοξαριές των τριζονιών και το φουρφούρισμα της κουνκουβάγιας στη στέγη τους ράγισαν την απόλυτη σιωπή. «Κρύβει έναν παραλογισμό πάντοτε η αληθινή αγάπη», μίλησε κάποτε η ηλικιωμένη, ρουφώντας με αγαλλίαση τον καπνό και ξεφυσώντας με τόση ένταση, που τύλιξε σαν σύννεφο πηχτό γιο κι εγγονή. Τίναξε τα χέρια ο Σαββίκος να τον διαλύσει, ενώ αυτή συνέχιζε: «Είναι περισσότερο αποτέλεσμα της καρδιάς παρά της λογικής. Γιατί, τι έχει να κάνει ο νους με το συναίσθημα; Αόρατο νήμα είναι το συναίσθημα και σε συνδέει με τον άλλο δίχως να περνά από την κεφαλή. Καρδιά με καρδιά μόνο. Και το αίμα, που προανέφερες, έχει να κάνει με μυαλό και λογική. Αγαπούμε τα τέκνα μας, γιατί είναι δικά μας: κυρίως ο πατέρας. Η μάνα νιώθει το αόρατο δέσιμο – αυτό που σου 'λεγα με την καρδιά–, απ' όταν αρχίζει να εγκυμονεί. Ακόμη κι έτσι όμως κάποιες φορές ξεχωρίζει τα παιδιά της: το ίδιο και περισσότερο ίσως ο πατέρας τους. Με άλλο δένονται πιο πολύ, μ' άλλο λιγότερο, με ορισμένα διόλου. Μόνο η λογική κι ο εγωισμός κρατούνε τον δεσμό. Έχει ουσία λες κάτι τέτοιο;»

«Άλλο σε ρώτησα, μάνα...»

«Εκεί θα καταλήξω: όταν η αγάπη ενός πατέρα ή μιας μάνας δεν περνά από τη λογική, τότε μονάχα είναι αγνή κι αληθινή. Έτσι κι η αγάπη του Αναστάση ήταν αγνή. Όπως κι ένα σωρό αντρών και γυναικών, που μεγαλώνουν παιδιά ξένα με πιότερη αγάπη απ' ό,τι κι αν ήτανε δικά τους. Γιατί όμως ανοίξαμε, γιε μου, τούτη την κουβέντα;» ρώτησε η παμπόνηρη Μερόπη, που μόνο τρελή δεν ήτανε.

«Ξέρω 'γώ... Να, έτσι μου 'ρθε», μουρμούρισε ο Σαββίκος, χαϊδεύοντας το κεφαλάκι της μικρής. «Λέω να της δώσω το όνομα του πατέρα», ανακοίνωσε ξάφνου, αλλάζοντας κουβέντα.

«Έχασες τις ελπίδες πως θα σου κάνει γιο η Λισάβ;» ρώτησε η Μερόπη πετώντας στην αυλή το αποτοσίγαρο, που διέγραψε μια φωσφορίζουσα τροχιά και προσγειώθηκε μέσα στις μπιγκόνιες.

«Ε, αρκετά περίμενα. Μεγαλώνουμε κιόλας, μην το ξεχνάς... Ίσως δεν κάνω άλλο παιδί και πάει στράφι».

«Θοδώρα, λοιπόν... Ξέρεις ότι θα τη φωνάζουν Λόλα, ε, όπως φωνάζουν στα μέρη μας όλες τις Θοδώρες».

«Λόλα», μουρμούρισε ο Σαββίκος. «Τι λες εσύ; Σ' αρέσει;» έσκυψε και ρώτησε τη μικρή, που γουργούρισε χαρούμενα.

«Γιατί να μην της αρέσει; Ωραίο όνομα για θηλυκό», αποφάνθηκε η μάνα του πατώντας στο ντιβάνι. Ώρα για ξάπλα πάλι. «Άντε, δεν πας για ύπνο κι εσύ; Πάλι στους δρόμους θα βγεις χαράματα με τον Γκίκα».

«Σε λιγάκι», της υποσχέθηκε ο Σαββίκος, μα δεν το έκανε. Αντίθετα, απόμεινε ώρα με τη μικρή Λόλα αγκαλιά να παρακολουθεί το ολόγιομο φεγγάρι να χαράζει στον ουράνιο θόλο ασημένια μονοπάτια, αναλογιζόμενος τα δύο άλλα βρέφη και τη δική τους τύχη. Ασφαλώς, οικονομικά θα είχαν περισσότερα απ' τη δική του κόρη. Όμως θα τ' αγαπούσαν οι πατεράδες τους όσο αυτός; Για τον Παπαστεργίου, τον δικηγόρο, αμφέβαλλε. Ήταν πολύ εγωιστής για να παρακάμψει τη λογική και ν' αγαπήσει με την καρδιά. Ο άλλος όμως, ο Σωφρόνης... κι αν έκρινε απ' όσα άκουσε...

Τον προβληματίζε ο Διγένογλου. Φαινόταν καλό παλικάρι, μα τελευταία τον έπαιρνε το μάτι του στο καφενείο του σταθμού να έχει μπρος του το ποτηράκι του τσίπουρου σε ώρα παράταιρη, όταν παλιά έστεκε ο καφές. Ίσως είχε να κάνει με όσα συνέβησαν στην κλινική, που αν τα συνδύαζε με τις παλιές φήμες για τη γυναίκα του και τον δικηγόρο... Τον είχε κατακώσει εκείνη η παλιά ιστορία φαίνεται τον κατομοίρη και πάλευε να βρει διέξοδο στο οινόπνευμα, καταστάλαξε ο Σαββίκος θλιμ-

μένα, καθώς κατευθυνόταν με την κοιμισμένη πια Λόλα αγκαλιά στην κρεβατοκάμαρα.

Κι ενώ εκείνος βυθιζόταν στα όνειρα με καθαρή καρδιά, ο Σωφρόνης με τη δική του καρδιά βαριά και μολυβένια κλείδωνε την ταβέρνα κι έσερνε τα βήματα στα σκαλοπάτια του σπιτιού. Μολονότι ήταν περασμένη η ώρα, η Μυρσίνη είχε ανάψει στην κουζίνα το πορτατίφ και τον περίμενε. Ακούγοντας την πόρτα τώρα, βγήκε στο χολ να τον υποδεχθεί, πανέμορφη μέσα στο ροζ νυχτικό και με τα μαλλιά χυμένα στους ώμους. Στο παρελθόν θα την έκλεινε στην αγκαλιά του και θα τη γέμιζε φιλιά, πριν καταλήξουν στο κρεβάτι. Τώρα αντίθετα την παρέκαμψε και ζύγωσε στο ντουλάπι, όπου βρισκόταν το μπουκάλι της ρακής.

«Δεν κοιμάσαι;» ρώτησε ακουμπώντας το στο τραπέζι.

«Σε περίμενα», του απάντησε σιγανά.

Ο Σωφρόνης τράβηξε μια καρέκλα, κάθισε βαριά κι ύστερα ξεσφράγισε την μπουκάλια και ρούφηξε τις γουλιές απανωτά, σαν να 'τανε νερό. Πάσχιζε να μην πίνει όσο βρισκόταν στην ταβέρνα. Μόνο πρωί, που θα εξάτιμιζε το οινόπνευμα η μεσημεριανή κατάκλιση, κι έπειτα πάλι αργά το βράδυ, όπως τώρα.

Σκούπισε με τη ράχη του χεριού το στόμα, αποφεύγοντας το βλέμμα της. «Σου έχω πει να μη με περιμένεις. Να πέφτεις να ξεκουράζεσαι...» μουρμούρισε, ρουφώντας πάλι λίγη ρακή, ευελπιστώντας ότι θα βοηθήσει να λουφάξουν στα έγκατα του νου οι δόλιες σκέψεις, επιτρέποντάς του να κοιμηθεί.

«Φτάνει!» πρόσταξε απαλά η Μυρσίνη.

Άπλωσε το χέρι στο μπουκάλι, όμως το χέρι του Σωφρόνητινάχτηκε απότομα κι έσφιξε σαν μέγγενη το δικό της.

«Ασ' το! Δε θα μου κάνεις κουμάντο πόσο θα πιω», ξέσπασε άγρια κι η γυναίκα μαζεύτηκε πληγωμένη. Βλέποντας την έκφραση του προσώπου της βόγκηξε και κάλυψε τα μάτια με την παλάμη ένοχα. «Με συγχωρείς», ψιθύρισε.

Κάθισε απέναντί του η Μυρσίνη, κατεβάζοντας το χέρι του.

«Γιατί, βρε αγάπη μου; Τι τον χρειάζεσαι αυτόν τον διάβολο;» τον ρώτησε πικραμένη, μα ο Σωφρόνης δεν απάντησε. Έστεκε μόνο με το κεφάλι πάντα σκυφτό. «Πίστευα ότι θα λάτρευες το παιδί μας», πήρε με βαθιά ανάσα την απόφαση να του μιλήσει. Καιρό ήθελε να συζητήσουν το θέμα, αλλά φοβόταν. Δεν πήγαινε όμως άλλο πια. «Κι εσύ ούτε καν το πλησιάζεις. Και τώρα άρχισες αυτό...»

«Ήρθαν αλλιώς τα πράγματα απ' ό,τι πίστευα...»

«Σαν τι ήρθε αλλιώς;»

Σιωπή κι αμέσως μετά: «Τον αγαπάς ακόμη;» ρώτησε με ζήλια ο Σωφρόνης κι εκείνη τινάχτηκε πίσω, λες και τη χαστούκισε.

«Ποιον;»

«Μην κάνεις πως δεν ξέρεις!»

Απόμεινε να τον κοιτάζει θλιμμένα η Μυρσίνη. Είχαν συμφωνήσει να μην το θίξουν ποτέ ξανά αυτό το ζήτημα.

«Αχ, βρε αγάπη μου! Εσένα μόνο αγαπώ, κανέναν άλλο. Νόμιζα ότι το ξεκαθαρίσαμε μια και καλή τότε στην αρχή αυτό», ψιθύρισε μ' έναν κρυφό λυγμό.

Της έσφιξε με δύναμη τα χέρια ο άντρας. «Είναι τόσο δύσκολο», βόγκηξε, αδυνατώντας να ξεστομίσει όσα τον έπνιγαν.

«Δεν είναι διόλου δύσκολο, Σωφρόνη. Τα ξεκαθαρίσαμε όλα! Συμφωνήσαμε ότι μ' αγαπάς και σ' αγαπώ κι ότι θα κρατήσουμε μόνο αυτό, αφήνοντας πίσω όλα τα άλλα, αλλιώς δεν είχε νόημα. Μου το ορκίστηκες, το ξέχασες; Αυτός ο όρκος σου με έπεισε ότι μπορούμε να τα καταφέρουμε. Κατέστρεψε μια φορά τη ζωή μου εκείνος. Μην του επιτρέψεις να το κάνει και δεύτερη φορά, άντρα μου!» κατέληξε με ένταση.

«Μυρσίνη, εγώ...»

«Συς...» του ψιθύρισε τρυφερά τώρα, ακουμπώντας το δάχτυλο στα χείλη του. «Μη λες τίποτα πια, πάμε μόνο να πλαγιαίσουμε». Τα μάγουλά της βάφτηκαν κόκκινα. «Κι είναι καιρός να με ζυγώσεις, ξέρεις», του αποκάλυψε ντροπαλά. «Ρώτησα τον γιατρό σήμερα και με διαβεβαίωσε πως δεν υπάρχει πρόβλημα».

Τον τραβήξε να σηκωθεί κι ο Σωφρόνης υποταγμένος πα-

ραδόθηκε και την έκλεισε σφιχτά στα μπράτσα του, σκύβοντας στο στόμα της. Μύριζε απελπισία το φιλί του.

«Πάμε μέσα», ψιθύρισε εκείνη χαϊδεύοντας τα μαλλιά του, όταν ελευθερώθηκαν τα χείλη της.

«Καλύτερα εδώ, στο ντιβάνι», αντέτεινε λαχανιασμένος. *Μέσα ήταν το βρέφος*. Την έγειρε στο στρώμα κι οι μαύρες σκέψεις χάθηκαν επιτέλους καθώς έσμιγε μαζί της.

Αργότερα, γυμνοί ακόμη κι οι δύο και ιδρωμένοι, έγειρε ανάσκελα κοιτάζοντας τις σκιές να τρεμοπαίζουν στο ταβάνι, ενώ η Μυρσίνη ξάπλωνε ακουμπώντας το κεφάλι στο στέρνο του.

«Ήταν υπέροχα», μουρμούρισε χαλαρωμένη, μπλέκοντας τα δάχτυλά της στα δικά του. «Κι ίσως είχες δίκιο που μείναμε εδώ. Δεν είναι πρόπον να ερωτευόμαστε πλάι στη μικρή». Γέλασε απαλά, ενώ αυτός παρέμενε αμίλητος. «Μελισσάνθη», μουρμούρισε, γυρνώντας μπρούμυτα πια. «Δεν άλλαξες γνώμη, έτσι; Το όνομα της θετής σου μάνας θα της δώσουμε».

«Ναι», της απάντησε ανόρεχτα εκείνος.

Όντας το μικρότερο παιδί μιας πολυμελούς αγροτικής οικογένειας ο Σωφρόνης, είχε υιοθετηθεί στα τρία του χρόνια από την άτεκνη ξαδέλφη του πατέρα του, τη Μελισσάνθη, που ήταν παντρεμένη με τον Διονύση Διγένογλου, τον ταβερνιάρη. Είχε εισπράξει αρκετή αγάπη από τη θεία του ο μικρός αλλά και μπόλικά μπερντάκια απ' τον Διονύση, που φρόντισε, ωστόσο, πέρα από το επώνυμο και την περιουσία του να του κληροδοτήσει και την αγάπη του για το επάγγελμα. Είχε αποδειχθεί εντέλει ότι περίμενε καλύτερη μοίρα τον Σωφρόνη απ' ό,τι τα αδέρφια του, που τυραννιούνταν καθημερινά στα πατρικά καπνοχώραφα παλεύοντας σκληρά για τον επιούσιο, ωστόσο χολή πλημμύριζε το στόμα του στη σκέψη ότι τον είχαν πετάξει από την οικογενειακή εστία.

Για όλους είχε μια θέση έξω από μένα, αναλογιζόταν κάθε φορά που είχε τις μαύρες του.

«Είναι ωραιότερο από το Ερασιμία, σίγουρα. Αποπνέει μια γλύκα κι ένα άρωμα το *Μελισσάνθη*», σχολίαζε στο μεταξύ η

Μυρσίνη το όνομα της κόρης τους. «Θα καλέσουμε και τους δικούς σου για τη βάφτιση, φυσικά. Αν την προγραμματίσουμε Σεπτέμβρη, που θα έχουν τελειώσει με τον καπνό, θα καταφέρουν να έρθουν όλοι. Δεν είναι και λίγοι, αλλά τουλάχιστον εμείς δε θα ξοδευτούμε στο τραπέζωμα όπως άλλοι. Έχουμε έτοιμη την ταβέρνα και τον καλύτερο ταβερνιάρη της πόλης...» του χαμογέλασε και συνέχισε να μιλά ξαλαφρωμένη, ανίδη για όσα φουρτούνιαζαν την καρδιά του.

Εκείνος την άκουγε αμίλητος. Είχε καταχωνιάσει τις υποψίες του βαθιά μέσα του, ελπίζοντας ότι θα παρέμεναν για πάντα εκεί, ώσπου τη μέρα της γέννας ο άλλος τις συνδαύλιζε με τα λόγια του. Από τότε είχαν φουντώσει και τον κατάκαιγαν σαν φλόγα άσβεστη. Και γνώριζε καλά ο Σωφρόνης πως όφειλε να βρει τρόπο σύντομα να καταλαγιάσει την αντάρα μέσα του.

Διαφορετικά εκείνη η αμφιβολία θα τον αφάνιζε.

Ηεμποροπανήγυρη του Δεκαπενταύγουστου ήταν το πιο σημαντικό γεγονός της περιοχής από την εποχή της Τουρκοκρατίας, και όχι μονάχα επειδή κατέκλυζαν τον τόπο κάθε λογής έμποροι ακόμη κι από γειτονικούς νομούς. Ζωέμποροι και καπνέμποροι, μικροβιοτέχνες και παραγωγοί, άντρες, γυναίκες και παιδιά, όλοι είχαν έναν λόγο να επισκεφθούν την πόλη κάποια στιγμή μες στο δεκαπενθήμερο, να ζήσουν στην παραζάλη της.

Πέρα από τους επαγγελματίες και τα ζωντανά τους, κασίκες, βόδια, γελάδια, άλογα, γαϊδουράκια και πτηνά, που ξεσηκώνανε τον τόπο με τις λαλιές τους, κατέφθανε τα τελευταία χρόνια κι ένα περιπλανώμενο λούνα παρκ να στήσει κούνιες μα και τσαντίρια, όπου λάβαιναν χώρα παράξενα και θαυμαστά δρώμενα. Κάστρα του τρόμου, περίπτερα σκοποβολής, ο γύρος του θανάτου κι άλλα πολλά που συνάρπαζαν κυρίως τη νεολαία. Κάθε απόγευμα οι νεαροί με τη χωρίστρα καλοφτιαγμένα στο πλάι, φορώντας κοστούμια και λεπτές γραβάτες, και τα κορίτσια ντυμένα με πολύχρωμα φορέματα και τις κορδέλες να συγκρατούν τη μοιραία κόμη, βόλταραν ώρες στην τεράστια αλάνα, όπου γινόταν η εμποροπανήγυρη. Φλερτάροντας διακριτικά κι ανταλλάσσοντας περιπαθή βλέμματα, έγλειφαν το χωνάκι παγωτό ή έτρωγαν σπόρια, ενώ οι νεαρές ξεσπούσαν σε τσιριχτά ξεφωνητά σε κάθε επικίνδυνο σάλτο των μοτοσικλετιστών αλλά και στις σκηνές τρόμου που καιροφυλακτούσαν στο γυαλατζί κάστρο.

Τα μικρά, αντίθετα, τρελαίνονταν για τα συγκρουόμενα αυτοκίνητα, το καρουζέλ με τα πανέμορφα άλογα και τον πανύψηλο τροχό, τη Ρόδα. Η τελευταία συνάρπαξε ακόμη και τους ενηλίκους, καθώς τους πρόσφερε την ψευδαίσθηση πως αντικρίζουν μια διαφορετική πόλη απ' την κορφή της, εικόνα που έδινε άλλη διάσταση και στην ανιαρή ζωή τους. Σπίτια και δρόμοι, ποτάμι και παραπόταμοι, η παλιά συνοικία, το καμπαναριό κι η εκκλησία, ο γκρεμός και στο βάθος η κοιλάδα με τα υπολείμματα του αρχαίου ναού, όλα τόσο οικεία και συνάμα τόσο διαφορετικά.

«Λες κι είμαστε σε ουρανοξύστη», έλεγαν ενθουσιασμένοι αναμεταξύ τους, φράση που επαναλάμβαναν με αγαλλίαση και τα παιδιά. «Παρόλο που εκείνος ασφαλώς είναι πολύ ψηλότερος, αφού αγγίζει τα σύννεφα», διαβεβαίωναν το ένα τ' άλλο κατόπιν.

Διαφορετικά πώς θα μπορούσε να τα ξύσει;

Μεγάλος μπελάς αυτό το λούνα παρκ για τους φτωχούς γονείς, όπως ο Σαββίκος κι η Λισάβ, που πάλευαν για το μεροκάματο και δεν άντεχαν να ξοδέψουν τα πουά που απαιτούσε η δεκαπενθήμερη παραμονή στον τόπο τους. «Πήγες μια φορά. Δεν έχει δεύτερη», ξέκοψε εκείνο το απόγευμα η κουρασμένη Λισάβ τη Λόλα, που την τριγύριζε σαν σφήκα το τελευταίο μισάωρο να εξασφαλίσει ακόμη δυο δραχμούλες.

«Έλα, καλέ μαμά! Πρέπει ν' ανεβώ στη Ρόδα...»

«Και γιατί πρέπει;»

«Γιατί όλα τα παιδιά ανεβαίνουν...»

«Δεν ξέρω τι κάνουν τα υπόλοιπα παιδιά. Ανεβήκατε στο καρουζέλ με την Αννέτα κι είναι αρκετό».

«Αν ήταν ο μπαμπάς εδώ, θα μου έδινε».

Σταμάτησε το σιδέρωμα η Λισάβ, αναποκοκκινισμένη περισσότερο απ' το συνηθισμένο λόγω ζέστης. Είχε δίκιο η μικρή: θα της έκανε το χατίρι ο πατέρας της. Δυσκολευόταν να της πει όχι και την κακομάθαινε, κάτι που έβρισκε άδικο απέναντι στις άλλες κόρες τους η γυναίκα.

«Δεν είναι όμως. Θα μείνει στην κορφή απόψε, οπότε συμβιάσου και πάψε να με ζαλίζεις».

Έσκυψε πάλι στα σεντόνια της, πικραμένη στο βάθος που έπρεπε ν' αρνηθεί τούτη την ασήμαντη χάρη στο στερονοπούλι της. Μα ήταν δύσκολη η ζωή γι' ανθρώπους της τάξης τους και όφειλε κι η μικρή να το συνειδητοποιήσει όπως οι μεγαλύτερες, που αρκούσαν σε ελάχιστα. Η Μερόπη, η Χαριτίνη κι η Αννέτα είχαν φορέσει τα καλά τους λίγη ώρα νωρίτερα κι είχαν φύγει για την εμποροπανήγυρη, ικανοποιημένες που στο πορτοφολάκι καθεμιάς υπήρχε ένα μισόφραγκο για μπατιρόσπορους. *Είναι τόσο διαφορετικοί χαρακτήρες ωστόσο εκείνες*, σκέφτηκε η Λισάβ, κοιτάζοντας με την άκρη του ματιού τη μαυρομάλλα Λόλα να ξεπορτίζει με σκυφτό κεφάλι. Είχε κληρονομήσει μάλλον τον χαρακτήρα της πεθεράς της η μικρή κι ίσως να ήταν καλύτερα για κείνη, κατέληξε πια, πατώντας το ύφασμα με επιμονή. «Να επιστρέψεις πριν βραδιάσει», θυμήθηκε να φωνάξει στην κόρη της, που σφάλιζε κιόλας την αυλόπορτα. «Μαζί με τις αδελφές σου!»

Εκείνη της έριξε ένα βλέμμα λυπημένο και πήρε τον δρόμο για την αλάνα, κλοτσώντας στη διαδρομή με μανία τις πέτρες που μπλέκονταν στα γυμνά της δάχτυλα κι αδιαφορώντας αν θα κατέστρεφε τα πέδιλά της. Θα περνούσε πάλι τον χρόνο της χαζεύοντας άλλα παιδιά να διασκεδάζουν αλλάζοντας κούνιες και τρώγοντας πασπάτες και μαλλί της γοιάς, νιώθοντας σαν λιγούρι.

Όταν μεγαλώσω, σκέφτηκε, ενώ καθόταν στο παγκάκι πλάι στη Ρόδα, θα γίνω πλούσια και θ' ανεβαίνω σ' όσες κούνιες θέλω.

Τα φώτα ψηλά, περασμένα σε καραβόσκιο, περιέμεναν το δειλί για ν' ανάψουν μεταμορφώνοντας τον χώρο σε πόλη μαγική. Γύρω ο κόσμος έβραζε κιόλας σαν ψείρα. Έμποροι διάφορων ηλικιών έκαναν τα αλισβερίσια τους φωνασκώντας. Φρεσκοαρθραβωνιασμένοι βολτάριζαν ξένοιαστα χέρι χέρι, νέοι, γονείς, μεσήλικες και ηλικιωμένοι περιφέρονταν, κυνηγώντας κάποιοι παιδιά κι εγγόνια, με μουσική υπόκρουση συνθέσεις του Χατζιδάκι μα και τον βόμβο γεννητριών.

Η Λόλα αναστέναξε, κοιτάζοντας με ζήλια το χωνάκι στα χέρια μιας συνομήλικής της, που συνοδευόταν από τη μάνα της.

«Κάθισε εδώ, Μελισσάνθη, πλάι στο κοριτσάκι, να φας το πα-

γató σου κι εγώ πηγαίνω για τα εισιτήρια της Ρόδας», προέτρεψε η Μυρσίνη την κόρη της, χαμογελώντας συνάμα στο άλλο παιδί.

Η Μελισσάνθη κάθισε πλάι της κι η Λόλα τη λοξοκοίταξε καλοτυγχίζοντάς την. Δεν ήταν μόνο ντυμένη πιο όμορφα από κείνη, με ροζ φόρεμα και ομοιόχρωμη πουά κορδέλα στα μαλλιά, μα είχε και μητέρα πανέμορφη και καλοντυμένη, που θα τη συντρόφευε στη Ρόδα να δουν την πόλη από ψηλά. Θυμήθηκε την πολυάσχολη δική της μάνα, ντυμένη πάντα με ρούχα περιποιημένα αλλά φτωχικά και τα μαλλιά δεμένα πίσω κότσο, κι ευχήθηκε να είχε μάνα την όμορφη γυναίκα με τα ριχτά μαλλιά και το κραγιόν στα χείλη.

«Θέλεις;» της έτεινε το χωνάκι το άλλο κορίτσι, σκορπίζοντας τις σκέψεις της.

«Δε θα φας άλλο;»

«Είναι το δεύτερο που μου πήρε η μαμά. Έσκασα», είπε ψέματα η πονόψυχη Μελισσάνθη μαντεύοντας τη λαχτάρα της.

Η Λόλα δε χρειάστηκε δεύτερη κουβέντα. Πήρε το παγωτό απ' το χέρι της και ξεκίνησε να το γλείφει λαίμαργα, ενώ εκείνη την παρατηρούσε με συμπάθεια.

«Με λένε Μέλι. Εσένα;» ρώτησε, όταν πια η Λόλα τελείωσε και σκούπισε το στόμα με την ανάστροφη.

«Λόλα. Όμορφη η μαμά σου. Θα ανεβείτε μαζί στη Ρόδα, ε;»

«Ναι», απάντησε η Μελισσάνθη, κοιτάζοντας τη Μυρσίνη, που ήταν ακόμη στημένη στην ανθρωπίνη ουρά.

Ήταν όμορφη όντως η μαμά της. Η ίδια, με τα μελένια μαλλιά και μάτια, δεν είχε τα φλογάτα χρώματα της Μυρσίνης. Ίσως γι' αυτό ο πατέρας έδειχνε να μην τη συμπαθεί, ιδιαίτερα όταν έπινε εκείνο το καυτό υγρό απ' το μεγάλο μπουκάλι. Το είχε δοκιμάσει μια φορά η Μελισσάνθη κρυφά κι ύστερα το κεφάλι της γύριζε όπως εψές που ανέβηκε στο καρουζέλ, κι η μαμά της το είχε μαντέψει και την είχε μαλώσει, φωνάζοντας να κρατηθεί μακριά από τούτο τον *διάολο το οινόπνευμα*, όπως ονομάτισε το υγρό.

«Ν' αφήσω την αδελφή μου για λίγο μαζί σας, κορίτσια;»

Το ψηλόλιγνο αγόρι, ντυμένο με ασπραφερό λευκό πουκάμισο και γκριζο παντελόνι, τις κοίταξε αγχωμένο, ενώ το συνομήλικό τους κορίτσι πλάι του έδειχνε αμήχανο. Λιγάκι παχουλό, με καστανά μαλλιά και μαύρα μάτια, ήταν ντυμένο με ένα πανέμορφο γαλάζιο φραμπαλαδένιο φόρεμα. «Η μαμά είπε να μη μ' αφήσεις μόνη», γύρισε και του είπε δειλιά.

«Λίγα λεπτά θα κάνω, Κλέα. Θέλω μόνο να δω τον γύρο του θανάτου», έσκυψε στην αδελφή του ο Ανδρόνικος. «Δε χρειάζεται να το μάθει η μαμά!» τόνισε ανυπόμονα, γνωρίζοντας πως οι φίλοι του θα ήταν κιόλας στημένοι γύρω απ' το βαρέλι, έχοντας πιάσει τις καλύτερες θέσεις.

Δεν είχε διάθεση να κάνει την νταντά της αδελφής του, όμως η Ισμήνη κι η Βαΐτσα ήταν απασχολημένες με τη δεξίωση κι αδυνατούσαν να συνοδεύσουν τη μικρή. Ο στρατηγός παππούς τους, απ' την άλλη, δε συνήθιζε να συντροφεύει τα εγγόνια του σε εξόδους κι όσο για τον πατέρα τους, ακόμη και πριν από τις εκλογές του '61 που είχε πρωτοεκλεγεί, δεν του περίσσευε χρόνος ούτε για τον μοναχογιό του, πόσο μάλλον για την κόρη του.

«Έλα, κάθισε», προσκάλεσε η Μελισσάνθη την καλοντυμένη άγνωστη κι αποτραβήχτηκε να της κάνει χώρο, παρατηρώντας πως κι η μητέρα της επέστρεφε πια με τα εισιτήρια στο χέρι.

Η Κλέα δέχθηκε διστακτικά την πρόσκληση· κάθισε πλάι τους, προσέχοντας να μην τσαλακώσει το φουστάνι, και το αγόρι ξεφύσηξε ανακουφισμένο, χαρίζοντας ένα φευγαλέο χαμόγελο στη Μέλι. «Θα επιστρέψω σύντομα!» Πέταξε τη φράση πάνω απ' τον ώμο κι έτρεξε να χωθεί στο πλήθος που περιτριγύριζε το βαρέλι, γιατί αν έκρινε από το μουγκρητό της μηχανής και τις κραυγές των θεατών, ο γύρος είχε κιόλας ξεκινήσει.

«Τι βλέπω; Πολλαπλασιαστήκαμε;» σχολίασε χαμογελαστά η Μυρσίνη φτάνοντας. «Ποιες είναι οι φίλες σου, Μέλι μου; Συστηθήκατε;» Άνοιξε την τσάντα κι έβαλε μέσα τα εισιτήρια. Με τόσο κόσμο θ' αργούσε να 'ρθει η σειρά τους της είχε πει ο υπεύθυνος.

«Αυτή είναι η Λόλα», έδειξε η κόρη της το κοριτσάκι δεξιά.

«Κι εγώ η Κλέα Παπαστεργίου», αυτοσυστήθηκε η καλοανα-

θρεμμένη Κλέα, παγώνοντας το χαμόγελο στα χείλη της γυναίκας. «Είναι από το Κλεοπάτρα το Κλέα. Αρχαίο όνομα. Έτσι ονομαζόταν η αδελφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, θυγατέρα και αυτή του Φιλίππου του Β΄ και της Ολυμπιάδος», παπαγάλισε όσα της είχε μάθει η Ισιμήνη. «Κι εκείνος», έδειξε προς το μέρος όπου είχε εξαφανιστεί το αγόρι, «είναι ο αδελφός μου ο Ανδρόνικος, θέλει όμως να τον φωνάζουν Νίκο. Μαζί του ήρθα στην πανήγυρη. Θα επιστρέψει σε λίγο να με πάρει, κυρία».

«Μάλιστα...» μουρμούρισε η Μυρσίνη κι άπλωσε το χέρι να χαϊδέψει τη μαυρομάλλα Λόλα. «Κι εσύ; Μονάχη ήρθες μέχρι εδώ, μικρή μου;»

«Είναι κι οι μεγαλύτερες αδελφές μου στο πανηγύρι. Κάνουν βόλτες με τις φίλες τους τρώγοντας σπόρια».

«Τίνος κόρη είσαι, Λόλα;»

«Του πατέρα μου, του Σαββίκου».

«Του Σαββίκου και της Λισάβ;» θέλησε να επιβεβαιώσει ξαφνιασμένη εκείνη. Τι σύμπτωση να βρεθούν μαζί τα τρία κορίτσια, όταν, μένοντας σε διαφορετικές γειτονιές και μικρές ακόμη για νηπιαγωγείο, δεν είχε τύχει μέχρι τότε ν' ανταμωθούν! Η Λόλα έγνεψε καταφατικά κι η Μυρσίνη είπε προσπαθώντας να ακουστεί κεφάτη: «Το ξέρετε ότι εσείς οι τρεις έχετε ξανασυναντηθεί; Γεννηθήκατε σχεδόν ταυτόχρονα στην ίδια κλινική, σ' αυτήν που είναι κοντά στο σπίτι σας, Κλέα μου».

Οι μικρές κοιτάχτηκαν ξαφνιασμένες και χασκογέλασαν.

«Σαν αδελφούλες, ε, μαμά;» ρώτησε η Μελισσάνθη, που η μεγάλη της λαχτάρα ήταν να αποκτήσει ένα αδελφάκι.

«Ας πούμε ναι», απάντησε μ' έναν κόμπο στον λαιμό η Μυρσίνη με τα μάτια στυλωμένα στην κόρη του Γεράσιμου. *Αν είχαν παντρευτεί οι δυο τους...* Έκοψε τη σκέψη εν τη γενέσει της. Ήταν μια διαφορετική γυναίκα πια από κείνη που τον είχε ερωτευθεί. Κι όσο κι αν οι συνέπειες της σχέσης τους την ακολουθούσαν μέχρι σήμερα, είχε αποφασίσει προ πολλού να μην του καταλογίσει παρά μόνο τις ευθύνες που του άρμοζαν.

«Έρχεται η σειρά μας, Μέλι», επανέφερε τον ξεστρατισμένο

νου της στο σήμερα με το ζόρι. «Εσείς, κορίτσια; Δε θ' ανεβείτε;»

«Δε μου 'δωσε λεφτά η μαμά», έκανε δυστυχιωμένα η Λόλα.

«Εγώ έχω χρήματα στο πορτοφολάκι μου. Μου έδωσε η μαμά. Θα μ' ανεβάζε ο Νίκος, αλλά έφυγε», αποκρίθηκε συννεφιασμένη η Κλέα.

Κοίταξε τα απογοητευμένα παιδικά προσωπάκια η Μυρσίνη. «Τι θα λέγατε ν' ανεβούμε τότε μαζί;» ρώτησε αυθόρμητα. «Κέρασμα από μένα! Χωράμε μια χαρά σ' ένα πιάτο όλες μας».

«Αχ, ναι», έσπευσε να δεχτεί τρισευτυχιωμένη η Λόλα.

«Θα ρωτήσουμε όμως τον αδελφό σου, Κλέα», βιάστηκε να προσθέσει η Μυρσίνη, μετανιωμένη κιόλας για τον αυθορμητισμό της. Αφορμή θα έβρισκε να ξεσπάσει ο Σωφρόνης, αν το μάθαινε, ωστόσο η Μελισσάνθη είχε ανάγκη από παρέα της ηλικίας της και δε σκόπευε να την αποκόψει από τα πάντα εξαιτίας του.

Ο νεαρός Παπαστεργίου δεν είχε αντίρρηση, όταν του μίλησε η Μυρσίνη. «Αρκεί να μην το μαρτυρήσεις στη μητέρα», ψιθύρισε στο αυτί της αδελφής του και βιάστηκε να σμιξει πάλι περιχαρής με τους φίλους του. Κι επειδή ο φόβος φυλούσε τα έρμα, έσπευσε να το ξαναθυμίσει κατά την επιστροφή τους στο αρχοντικό. «Μη σου ξεφύγει λέξη, μ' ακούς;» τόνισε της Κλέας κι αυτή κατένευσε. Για μωρό την περνούσε ο αδελφός της;

Αδίκως όμως ανησυχούσε ο Νίκος. Στο σπίτι ο οργανισμός της προετοιμασίας δεν είχε κοπάσει κι έτσι η Ισμήνη, απορροφημένη να επιτηρεί το έκτακτο προσωπικό στο γυάλισμα κρουστών και ασημικών, μόλις που τους απηύθυνε δυο φράσεις.

«Ήρθατε; Όλα καλά;» ρώτησε τον γιο της και στράφηκε στη Βαίτσα δίχως να περιμένει απόκριση. «Αύριο το πρωί μην ξεχάσετε να φρεσκάρете τα τραπεζομάντιλα, προτού στρωθούν, Βαίτσα. Εγώ θα λείπω, μα επιστρέφοντας ελπίζω να έχουν γίνει όλα σύμφωνα με τις οδηγίες μου. Πήγαινε τώρα να φροντίσεις τη μικρή».

«Μάλιστα, κυρία», απάντησε εκείνη κουρασμένα. Την είχε ξεθεώσει με τούτη τη δεξίωση η Ισμήνη. Ένας πρώην υπουργός θα 'ρχόταν κι εκείνη έκανε λες και θα δεξιωνόνταν τον βασιλιά.

Να ήταν αυτός καλεσμένος, μάλιστα, να γινόταν χίλια κομμάτια η Βαίτσα. Κούκλος ήταν ο αφιλότιμος. Κι η άλλη, η Άννα Μαρία, που θα τον παντρευόταν τον άλλο μήνα, όμορφη ήταν, μα εκείνη θα προτιμούσε να είχε ευδοκιμήσει το ειδύλλιο της Αλίκης με τον βασιλιά τους. Έτσι ήταν όμως οι γαλαζοαίματοι· φοβούνται μη νοθευτεί το αίμα τους με των κοινών θνητών και μαγαριστεί, ρουθούνισε συγχυσμένη, ακολουθώντας τα παιδιά στη σκάλα.

Η Κλέα στάθηκε ασυνήθιστα σιωπηλή, όσο της έκανε μπάνιο η υπηρέτρια. Όταν πια ξάπλωσε στο κρεβάτι κι η κοπέλα έσβησε το φως, η μικρή έκλεισε ερμητικά τα βλέφαρα κι αφέθηκε στην ανάμνηση. Ήταν με τ' άλλα κορίτσια πάλι πάνω στη Ρόδα. Η Λόλα γελούσε και τα πράσινα μάτια της άστραφταν από ενθουσιασμό. Της Μελισσάνθης τα μαλλιά ανέμιζαν. Κάτω τα φώτα τρεμόπαιζαν σαν άστρα κι η γη φάνταζε σκοτεινή κι αφιλόξενη, όμως εκείνη για πρώτη φορά αισθανόταν να χάνεται η αίσθηση της απέραντης μοναξιάς, η μόνιμη συντροφιά της απ' τα μωρουδιακά χρόνια.

Συμβίωνε μαζί της συνεχώς η Κλέα μεγαλώνοντας. Η μάνα της έλειπε συχνά κι ο αδελφός της, παρότι καλός μαζί της, όντας αγόρι και χρόνια μεγαλύτερος είχε τις δικές του ασχολίες κι έσπαζε τη δική του μοναξιά ξεπορτίζοντας σε κάθε ευκαιρία. Μόνο όταν τον καλούσε ο παππούς να παίξουν σκάκι έμενε σπίτι με ευχαρίστηση και τότε μπορούσαν να στέκουν ασάλευτοι με τον στρατηγό ώρα πολλή, αμίλητοι κι οι δύο κι αρκούμενοι να μετακινούν ενίοτε τα πιόνια. Άρρεσαν στο κορίτσι εκείνες οι ώρες. Καθόταν πλάι τους με την κούκλα αγκαλιά, ήσυχη σαν άψυχη κούκλα κι εκείνη, νιώθοντας μ' έναν τρόπο πως ήταν μέλος της συντροφιάς. Κάποιες φορές ο παππούς άπλωνε το χέρι και της χάιδευε αφηρημένα τα μαλλιά κι αυτή ήταν η μοναδική του επαφή μαζί της· αραιά και πού ένα χάδι απ' το μεγάλο, γεμάτο καφετιά στίγματα χέρι του *στρατηγού*, όπως τον αποκαλούσαν οι ξένοι.

Όσο για τον ακριβοθώρητο Γεράσιμο, σπάνια τον συναντούσε η κόρη του. Απ' τον Οκτώβρη του '61, που είχε πρωτοεκλεγεί

βουλευτής, έλειπε συνεχώς είτε στην Αθήνα, στο Κοινοβούλιο, είτε στο πολιτικό του γραφείο, ή εξαφανιζόταν σε προεκλογικές εκστρατείες, μια κι οι εκλογές έρχονταν και ξανάρχονταν διαρκώς σαν κύμα στο γιαλό, με πιο πρόσφατες εκείνες του Φλεβάρη του '64. Ακροθιγώς εξελέγη τότε ο Γεράσιμος, καθώς το κόμμα του είχε χάσει ακόμη περισσότερες έδρες απ' ό,τι στις εκλογές του '63, οπότε κι είχε απολέσει συνάμα και τη διακυβέρνηση.

Η Κλέα, παρότι σχεδόν τριήχρονο νήπιο τότε, θυμόταν ακόμη εκείνη τη χειμωνιάτικη βραδιά που πίστεψε ο πατέρας της ότι είχε αποτύχει να εκλεγεί. Είχε κατατρομάξει ακούγοντάς τον να ωρούεται απ' το γραφείο του, όπου ήταν συγκεντρωμένοι οι συνεργάτες του, κι είχε τρέξει να κρυφτεί αλαφιασμένη στην αγκαλιά της μάνας της. Πάντα όμως την τρώμαζε ο πατέρας. Τις σπάνιες φορές που στύλωνε τα μάτια πάνω της, η μικρή μαρμάρωνε σαν σπουργιτάκι απέναντι στο φίδι, εισπράττοντας διαισθητικά τη δυσαρέσκεια του Γεράσιμου. Μια δυσαρέσκεια που δε στρεφόταν μόνο απέναντι στην κόρη αλλά και στη γυναίκα που είχε πλάι του.

Ευτυχώς για κείνον, ελάχιστες ήταν οι οικογενειακές συγκεντρώσεις που απαιτούσαν την παρουσία του, κυρίως οι μεγάλες γιορτές της χριστιανοσύνης. Κατά τα άλλα, προηγούνταν πάντα οι πολιτικές ενασχολήσεις του. Μήτε στην πολιτική όμως πήγαιναν όλα όπως τα είχε σχεδιάσει ο Γεράσιμος, όταν θυσίαζε τον μεγάλο του έρωτα. Μολονότι παρέμενε πρώτος σε σταυροδοσία βουλευτής του κόμματος, η καταβαράθρωση της συνασπισμένης με το κόμμα των Προοδευτικών ΕΡΕ στην τελευταία εκλογική αναμέτρηση είχε ρίξει τις ελπίδες του στα τάρταρα πως θα κέρδιζε σύντομα κάποια υπουργική θέση.

Ανάποδα λοιπόν του είχαν έρθει όλα κι έμελλε να σβηστούν τελείως οι πόθοι του για υπουργοποίηση μόνο λίγα χρόνια αργότερα, Απρίλη του '67. Τότε η κόρη του είχε κλείσει μόλις τα έξι της χρόνια κι η φίλια της με τη Μέλι και τη Λόλα είχε δέσει ήδη γερά στον αυλόγυρο του νηπιαγωγείου.

Θλιμμένο είχε επιστρέψει το κοριτσάκι απ' το σχολείο τη

μέρα του πραξικοπήματος εξαιτίας της αναγκαστικής αργίας. Βρήκε την Ισμήνη σε πρωτοφανή ένταση, να σφίγγει και να ξεσφίγγει νευρικά τα δάχτυλα, τρέχοντας διαρκώς στο παράθυρο, ενώ κι ο στρατηγός όργωνε το σαλόνι ακατάπαυστα, ως τη στιγμή που στάθηκε πλάι της με τα χέρια δεμένα πίσω. Ο Νίκος, σε αναγκαστικό εγκλεισμό κι αυτός όπως όλοι, καθόταν δίπλα στο ραδιόφωνο ήσυχਾ, ακούγοντας τα εμβατήρια. Έξω είχε ώρα που δεν κυκλοφορούσαν παρά μόνο κάποια στρατιωτικά αγήματα.

«Τους ανεγκέφαλους», ψιθύρισε ο άντρας ατενίζοντας τον έρημο δρόμο σκυθρωπός, γεμάτος ανησυχία για τον γιο του. Η υπερένταση είχε αφυπνίσει βίαια απ' τη χειμερία νάρκη το γέρικο αίμα του και τώρα το ένιωθε να πάλλεται στις φλέβες με ασυνήθιστη ορμή.

«Τι λέτε, πατέρα; Υπάρχει περίπτωση να φυλακίσουν τους βουλευτές;» ρώτησε φοβισμένη η Ισμήνη.

«Ελπίζω πως όχι, αν και ποτέ δεν ξέρει κανείς. Πιθανότατα ο Γεράσιμος, όπως και άλλοι, θα βρίσκεται υπό περιορισμό στο διαμέρισμά του», μουρμούρισε ο έμπειρος στρατηγός.

Είχε ζήσει στη διάρκεια της υπηρεσίας του μπόλικα πραξικοπήματα ο Ανδρόνικος, έχοντας συμμετάσχει μάλιστα κι ο ίδιος ενεργά στο κίνημα των Πλαστήρα και Γονατά το '22 μετά την καταστροφή, το οποίο και είχε οδηγήσει στην εκτέλεση τους υπευθύνους. Απ' όσα άλλα πραξικοπήματα όμως είχαν ακολουθήσει στα μετέπειτα χρόνια, είχε τη σωφροσύνη να απέχει.

Ολόκληρη εκείνη τη νύχτα έμειναν ξάγρυπνοι νύφη και πεθερός πλάι στο ανοιχτό ραδιόφωνο, ευελπιστώντας σε κάποια είδηση, ενώ τα δυο παιδιά αόρατα, ξαπλωμένα μπρούμυτα στο χαλί του εξώστη, τους παρακολουθούσαν μουνδιασμένα, ώσπου τα νίκησε η κούραση. Την επομένη, ολόκληρη η χώρα, μαζί κι η οικογένεια Παπαστεργίου πληροφορήθηκαν επιτέλους πως τρεις άγνωστοι συνταγματάρχες έκαναν πραξικόπημα, ενώ και έντονες φήμες κυκλοφορούσαν για αθρόες συλλήψεις πολιτικών και δημοσιογράφων, όπως και για αιφνιδιασμό και απο-

κλεισμό του Βασιλιά στο Τατόι υπό την απειλή αρμάτων μάχης.

Είχε φτάσει το απογευματάκι, όταν ένα ΡΕΟ στάθμευσε μπροστά στο αρχοντικό κι ο Γεράσιμος πήδηξε απρόσμενα από μέσα. Κολημένη στα παράθυρα η Ισιμίνη ολημερίς, στέναζε από ανακούφιση βλέποντάς τον κι όρμησε να τον υποδεχθεί.

Εκείνος την αγνόησε και πλησίασε αμέσως τον γέρο στρατηγό. Χλωμός κι αξύριστος, με ρούχα τσαλακωμένα και ταραγμένος εμφανώς, έσφιξε τους ώμους του γέροντα και με τα δυο του χέρια γεμάτος ευγνωμοσύνη. «Με άφησαν εξαιτίας σου, πατέρα, διαφορετικά θα βρισκόμουν ακόμη κλεισμένος στον Ιππόδρομο. Ευτυχώς, μ' αναγνώρισε ο Σκόπας, ο παλιός σου λοχαγός, και φρόντισε ν' αφεθώ ελεύθερος. Του έδωσα τον λόγο μου, φυσικά, ότι δεν πρόκειται να κινηθώ με πράξεις ή και με λόγια εναντίον τους», τον ενημέρωσε ξέπνοος.

«Ο ανόητος ο Σκόπας!» αποδοκίμασε ο γέροντας συνοφρωμένος τον παλιό του υφιστάμενο. «Κι εσύ όμως κακώς τους έδωσες τέτοια υπόσχεση!» δε δίστασε να κατσαδιάσει μετά τον γιο του. «Δεν έχει λόγο ο Στρατός να αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας, εκτός κι αν κινδυνεύει το έθνος. Και εν προκειμένω δεν υφίσταται τέτοια περίπτωση. Έπρεπε να έχεις τη σωφροσύνη να αρνηθείς τις χάρες από δαύτους! Έχεις χρέος...»

Τράβηξε τα χέρια του απότομα ο Γεράσιμος κι η ευγνωμοσύνη που ένιωθε έκανε φτερά. «Δεν έχω χρέος να προασπίσω μια κυβέρνηση υπό τη σιωπηλή ανοχή του Παπανδρέου», τον έκοψε ξεροά.

«Ε, τότε είσαι πιο ανώριμος απ' ό,τι πίστευα, νεαρέ! Προασπιζόμενος την κυβέρνηση, προασπίζεσαι ταυτόχρονα και τη Δημοκρατία την οποία υποτίθεται ότι υπηρετείς ως βουλευτής!»

«Δε σου επιτρέπω να μου απευθύνεσαι με παρόμοιες εκφράσεις!» τον αποπήρε κατακόκκινος ο βουλευτής. «Δεν είμαι πια δέκα χρόνων, χώνεψέ το! Κι ούτε πρόκειται να συνεχίσω τούτη τη συζήτηση! Πηγαίνω να μπανιαριστώ και ν' αναπαυθώ λιγάκι. Έχω δυο εικοσιτετράωρα να κλείσω μάτι».

Αποχώρησε έξω φρενών, αγνοώντας σύζυγο και κόρη κι αγ-

γίζοντας μόνο ελαφρώς το κεφαλάκι του γιου του, όπως περνούσε πλάι του. Η Ισμήνη τον παρακολούθησε για λίγο μουνδιασμένη κι ύστερα, αφήνοντας έναν ανεπαίσθητο στεναγμό, μπήκε στην κουζίνα και πρόσταξε τη Βαΐτσα να ετοιμάσει το μπάνιο του κυρίου της. Ο πρώτος γερός καβγάς ανάμεσα σε πατέρα και γιο ήταν ήδη γεγονός. Κι ο τελευταίος έμελλε να είναι ο χειρότερος.

Απριλίου 1961. Τη μέρα που ο πρώτος Ρώσος κοσμοναύτης ταξιδεύει στο Διάστημα, σε μια μικρή ελληνική πόλη ένας άντρας μπαίνει για λίγο στη θέση του Θεού, ορίζοντας τη μοίρα τριών νεαρών πλασμάτων.

Την Κλέα θα υποδεχθεί ένα αρχοντόσπιτο, όπου ο στρατηγός παππούς της αναπολεί παρελθοντικές δόξες, ενώ ο πατέρας της έχει εγκαταλείψει τον μεγάλο του έρωτα για να κατακτήσει πλούτη και κάστες εξουσίας· τη Μελισσάνθη ένα μεσοαστικό σπιτικό πάνω από μια ταβέρνα, στο οποίο η μάνα της, η ωραία Μυρσίνη, ενοχοποιείται για νεανικά σφάλματα από τον σύζυγό της· τη Λόλα, τέλος, θα καλοδεχτεί ένα φτωχόσπιτο, μες στο οποίο στοιβάζονται μεταξύ άλλων μια ιδιόρρυθμη γιαγιά κι ένας ρομαντικόςπραματευτής, που αγωνίζεται να συμπορευθεί με τα δεδομένα των καιρών, καθώς η χώρα αλλάζει.

Παρά τις ταξικές διαφορές τους, οι τρεις κοπέλες μεγαλώνοντας θα δεθούν με δεσμά αδελφικής φιλίας, ανακαλύπτοντας όλες στο φτωχόσπιτο του συνοικισμού την οικογενειακή θαλπωρή που απουσιάζει από τα άλλα δύο. Όσπου, στο κατώφλι της ενήλικης ζωής τους πια, μυστικά και ψέματα κι αμαρτωλά πάθη του παρελθόντος θ' αρχίσουν ν' αποκαλύπτονται, βαφτίζοντας μια δυνατή αγάπη ανόσια και ξεκινώντας τον χορό των αποχωρισμών.

Αποκομμένες πλέον μεταξύ τους αλλά κι απ' τη γενέθλια πόλη, ρίχνονται στη χοάνη της πρωτεύουσας και στο κυνήγι χιμαιρικών ονείρων. Μα, καθώς ο καιρός κυλά κι οι ψευδαισθήσεις της νιότης χάνονται, θα διαπιστώσουν πως ελάχιστα μοιάζουν τελικά με ό,τι είχαν ονειρευτεί στα χρόνια της αθωότητάς τους...

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-1431-7

9 786180 114317

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 17736

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η